

SALA
DE
LECTURĂ

Luceafărul

Săptămânal editat de Uniunea Scriitorilor din România

Serie nouă • Miercuri 11 Iulie 1993 28 (176)

PREMIILE UNIUNII SCRITORILOR PE ANUL 1992

Argyir Aeterian : premiul pentru eseu și publicistică

Ioan Groșan : premiul pentru proză

Imagine din timpul festivității

Uniunea Scriitorilor din România, prin membrii săi, mulțumește și pe această cale celor două instituții, Credit Bank (președinte Marcel Ivan) și Intapost RO. S.R.L. (director Telu Budu) care, într-o situație limită pentru întreaga obște scriitoricească, au sponsorizat integral premiile pe anul 1992.

RĂZBOI CULTURII?!

Ne este din ce în ce mai limpede că mare parte din fedesenistii, peuneristii, peremiștii și pesemiștii de astăzi nu sunt altceva decât comuniști din generația a treia, adică nepoții celor care la umbra tancurilor sovietice au introdus comunismul în România prin crimă și teroare, și fiii celor care l-au sprijinit pe dictatorul de la Scornicești să transforme distrugerea elitei sociale și politice efectuată de cei dintâi în distrugere a tuturor românilor prin sărăcie, izolare și demoralizare. Așa cum deseori, în viața de toate zilele, copiii unor oameni inteligenți se arată a fi mai puțin inteligenți decât părinții, și fedesenistii et. comp. se arată a fi mai puțin inteligenți decât părinții și bunicii lor, comuniștii cu acte în regulă de odinioară. La generația a treia fiind au pierdut mult din fanatismul, intuiția și abilitatea antecesorilor, întrecându-i însă pe aceștia în materie de rapacitate, ipocrizie și demagogie. O altă parte din fedesenistii, pe-

neriștii etc., etc. de azi e făcută din servitorii „elitei” comuniste din generația a doua. Urcăși dintr-o dată în copac, aceștia se disting cu ușurință printre ceilalți grație aplecării spre agresivitate primitivă, gregarism și mitocănie (din păcate sau, poate, din fericire, exemplare din această categorie a servitorilor „elitei” comuniste de mai an se găsesc – era să spun s-au rătăcit, dar n-ar fi fost adevărat! – și în „tabăra” partidelor democratice). Se poate dovedi declinul de inteligență și abilitate politică al urmașilor precum și al servitorilor primelor două generații de comuniști prin atitudinea față de unul sau de altul dintre domeniile vieții sociale. De pildă, față de cultură. În vreme ce prima generație de comuniști, intuind că oamenii de cultură și operele lor înseamnă ceva important, s-a străduit – și a reușit – să-i cumpere, oferindu-le facilități, ba chiar privilegii în schimbul

unui devotament partinic și al înregimentării un corp propagandistic de care regimul avea mare nevoie spre a-și impune ideologia, comuniștii din generația a doua, pierzând intuiția dar păstrând încă abilitatea părinților, au protejat cultura (în special pe cei care o administrau) dintr-un fel de inerție dar și pentru că începuseră să se considere ei înșiși drept oameni de cultură, bătându-se, cum se spune, pe burtă cu adevărații oameni de cultură și în fond, disprețuindu-i, poate și pentru că adevărații oameni de cultură au acceptat cu prea mare ușurință intimitatea cu activiștii de partid. Iată însă că, la generația a treia și sub nume conspirative (căci asta sunt FDSN, PUNR, PSM, PRM), comuniștii noștri, aflați tot la putere, doar că în alt regim, nu mai au nici intuiția bunicii nici abilitatea părinților direcți, afișând față de cultură o atitudine perfect oximoronică: o iubesc cu ură, adică o iubesc în declarații și o urăsc în practica politică. La urma urmelor, abia aceasta este autentică atitudine comunistă față de cultură: 0,33% din

buget, dezinteres absolut, dispreț inegalabil, distrugere lentă prin suspendarea protecției, amânarea sine die a legii sponsorizării, etc., etc. Culmea e că nici măcar nu se mai agită spre a-i cumpăra pe cei mai slabi de inger dintre oamenii de cultură. Aceștia vin spre ei pe gratis și cu o smerenie de apolitics demnă de milă, reușind să provoace mai multă greață chiar decât vânduții de odinioară. Cel puțin aceia aveau oarece avantaje pe când aceștia fac din imoralitate artă pentru artă, căci vanitatea oarbă și meschină a noilor recruți e fără răsplată. Diferența, dacă vreți, dintre curvă și târfă. Dar să-i lăsăm pe aceștia în plata Domnului și să ne întoarcem, spre a încheia, la declinul de inteligență al comuniștilor conspirativi din generația a treia. Le spunem doar atât: deșteptați-vă domnilor și înțelegeți o dată pentru totdeauna că în războiul pe care l-ați declarat culturii române n-aveți nici o șansă, pentru simplul motiv că dumneavoastră sunteți muritori, iar ea nu.

„L”

semn

Maidanul cu ură

Printre multele cuvinte pe care ni le-au lăsat frații turci, în schimbul haraciului pesemne, și printre care bașis, ciubuc, gealat, sictir, sunt doar unele mai vii decât altele, maidan face figură aparte. Dacă în mod normal, maidanele orașelor devineau, mai de vreme sau mai târziu, locuri de casă ori de bloc, urmașul turcilor a făcut din multe case, prin dărâmare, nimic altceva decât niște maidane. Și asta încă n-ar fi nimic, dacă lumea ar fi devenit mai bună, mai blândă, mai dragăstoașă. Ar fi fost mai multe „maidane cu dragoste”. Din păcate, însă, și pe noile maidane se „face dragoste”, numai că actul acesta s-a transformat într-unul barbar, sau mai barbar decât e el în mod obișnuit, fiind prevăzut în codul penal, și anume violul. Cum a devenit dragostea viol ar fi greu de explicat și, mai ales, ar cere timp îndelungat. G. M. Zamfirescu, în faimosul său „Maidan cu dragoste”, dacă îmi aduc bine aminte, nu evita violența. Dar era violența în care se transformă sentimentele puternice la oamenii fără instrucțiune și deci fără frâne. Și pe maidan, ca și-n „groapă”, bărbații mai băgau unul în altul câte un șis, din concurență în amor și numai la mânie, o mânie de moment, care nu era în nici un caz rezultatul unei uri îndelung nutrite, supranutrite. Lumea era, pe acele maidane de altădată, dragăstoașă, în ultimă analiză. Noile maidane, însă, au generat împrejur numai ură. Cei care au fost dați afară din casele lor spre a le fi dărâmate și a se obține astfel maidanele cu pricina, dacă nu s-au sinucis, îi urăsc de moarte pe dără-

mătorii epocii de aur, dar nu numai pe ei, căci nu se știe exact cine a fost acela care. Oamenii flămânziți, hăituiți ani de zile de secretarii de partid sau de securitate îi urăsc pe aceștia, dar de fapt pe toți ceilalți căci nu se știe exact cine a fost acela care. Încât numai pentru simetrie spun „maidanul cu ură”, căci chiar și locuri mai puțin virane s-au umplut cu și de ură, ori erau dinainte și noi nu știam. Pe măsură ce casele se părăginesc, oamenii sărăcesc și încep să-și târască savatele (= pantof vechi, papuc vechi; traîner la savate înseamnă în franceză a trage mâța de coadă) România se transformă într-un imens maidan cu ură. Căci despre dragostea de aproapele nostru s-a uitat de mult, ea a fost scoasă deliberat din capetele oamenilor de „eliberatorii” comuniști. Pe maidanul acesta plin de ură ne desfășurăm cu toții „viața și activitatea”, veșnic în pericol de a fi agresați, verbal sau fizic, veșnic cu teama că și celelalte cuvinte turcești lăstate nouă moștenire (pe lângă „creșterea limbii românești și-a patriei cinstire” de la Văcărești), bașis, ciubuc, gealat și sictir, se vor prăvăli asupra noastră fără cruțare, făcându-ne să ne pierdem viața asta, fie și în schimbul celei viitoare.

Nicolae Prelipceanu

Vorbe de pe corabia lui Sebastian

● „Total nepregătit de guvernul Văcăroiu, TVA produce un adevărat dezastre”. (Evenimentul zilei, „publicație suspusă sancțiunilor președintelui Ion Iliescu”) ● OCTAV GRUMEZE: „Lăcustele ne mai lipseau”. (Adevărul) ● ANA MARIA VINTAN: „Adevărata vocație a domnului Năstase — oportunistul”. (România liberă) ● ION CRISTOIU: „Pe cititorii nici nu i-a interesat, de fapt, dacă manevrele lui Adrian Năstase au fost sau nu constituționale. Pe cititorii i-a interesat dacă dezbaterile parlamentare pe tema corupției a avut sau nu loc. Și cum această dezbateri n-a avut loc din cauza lui Adrian Năstase, indiferent dacă acesta a fost sau nu în limitele Constituției, președintele Camerei Deputaților a devenit brusc antipatic”. (Evenimentul zilei) ● DINU PATRICIU, declarând Raluca Stroe Brumariu: „Astăzi, ceea ce a făcut dl. Năstase echivalează cu o dizolvare de facto a Parlamentului”. (Cotidianul) ● OLGA MICU / ANA MARIA VINTAN: „...dl. Adrian Năstase a anunțat că sesiunea nu se poate ține deoarece 6 deputați și-au retras semnăturile și astfel lista devine nevalabilă”. „Iată și numele trădătorilor: Corneliu Bălan (PUNR), Ștefan Teaciu (minorități), Lazăr Nicolae (FDSN), Catargi Ion (FDSN), Rușid Heuzia (minorități), Iamandi Ion (FDSN)”. (România liberă) ● PASCU BALACI: „A fost semnalată apariția lăcustelor marocane și italiene”. (Evenimentul zilei) ● VALERIA DORNEANU: „Ion Mânzatu la reanimare. Deși e savant, deși a candidat la președinție, deși e președintele unui partid, dl. Mânzatu s-ar fi pierdut de tot în anonim, dacă

„partidul de guvernământ, printr-o grupare de elită, nu i-ar fi întins o mână”. Pentru că, din punct de vedere politic, el este un înecat. FDSN-iștii l-au scos la mal deoarece, întâmplător, aveau nevoie de un epitet — acela de republican... (Zig Zag) ● EUGEN COIFAN: „Pe fundalul unei puternice depresii psihice, Un bărbat și-a tăiat penisul cu lama”. (Evenimentul zilei) ● DOINA DIACONU: „Scandalul PETROMIN a ajuns la vârf. Dom' ministru Paul Teodoru și-a pierdut busola!”. (Expres magazin) ● PETRE MIHAI BĂCANU: „Încă puțin, și Guvernul va pune Corupția pe seama tranziției”. (România liberă) ● EUGEN CHIROVICI: „Deci, FDSN-ul nu prea vinde țara, de felul lui, dar și cînd o face — întepenesci! Rămâi fără glas! Afacerea PETROMIN e într-un asemenea haț de ticăloasă — ce s-o mai vopsim cu vorbe?! — că îți stă mîntea!”. (Flacăra) ● PETRU IONESCU: „FDSN preferă să acopere corupția”. (Cotidianul) ● CORINA DRĂGOTESCU / ADRIAN URȘU: „Buba corupției s-a spart. Raportul preliminar al Comisiei anticorupție citează nume de soi: Irbenciu, Georgescu, Dănescu”. (Adevărul) ● TITI SĂNGER: „Cronica delictelor economice. La prostele cu carul, escrocherie cu toptanul”. (Infracțorul) ● TIA ȘERBĂNESCU: „Va să zică asta înțelege dl. Iliescu și Televiziunea română prin «reconciliere națională». Să-l vedem după trei ani de la revoluția anticomunistă pe Paul Goma batjocorit pe micul ecran de Iosif Constantin Drăgan în duet cu Emanoil Valeriu! Trebuie să o vedem și pe asta! Ținut până acum în culise, Iosif C. Drăgan a fost scos în public în chip de prieten oficial al președintelui Iliescu”. „Dacă am ajuns să

dictatura personală

Diavolul meu păzitor vă salută

Sunt trezit din somn, noaptea, brutal: — Trece la masa de scris odată! Imediat! Hai, trece... Strigătele și zgîlțielile mă nedumeresc, nu înțeleg nimic, unde sunt? Probabil că visez: hai, aj rămas în urmă cu doi ani, aud iar apăsător, doi ani, îți dai seama? Mintea ta, săraca, a profitat de lipsa mea — dar gata, ce credea? Credea că ai să scapi — am ațipit o clipă și poftim: o clipă cît doi ani... Trece la masa de scris! Școală pe picioare, halda-hal! mă împinge de la spate din pat, în vis — cînd ai de gînd să recuperezi atîta timp mort? Doi ani... Îi recuperezi în noaptea asta: școală, trebuie să revii la masa de scris pînă să te trezești la realitate, hai odată, trece și scrie, nu mă enerva... Ce... Ce să scriu — ești nebun? Cine ești? E o voce cavernoasă de bărbat: am scris destul, prea mult, sunt îngreșat, îmi ajunge, spun, adormit încă, măcar în vis să nu... Sau nu visez? Trece, domnule, la masa de scris, ești surd? Măcar un articol să scrii pe placul meu! Deja urlă — cine? Diavolul în persoană? Ce diavol? Ce plictiseală, „mai schimbă și tu placa”: iar diavolul meu păzitor, cu o nouă înfățișare... Urlă: ești în urmă cu doi ani! Concentrează-te, ești în vara lui 1991: scrie de unde ai rămas, îți dictez... Îmi dictezi? Da, uite, ai să scrii despre mine, ține bine cont, despre Fața umană a diavolului — titlu! Scri! Scrie... Fața umană a comunismului, cu trăsăturile gorbacioviste ale domnului Ion Iliescu... Ți place? Nu. Nu-l nimic, scrie mai departe... Istoria acestor zile face tumb, e o împăcare a ei cu divinitatea pozitivă în persoană parcă: „să auzi că, în țara comunismului triumfător, Partidul Unic este suspendat, este prea de tot!”, își suride în barbă Diavolul. Ce cloverie...

În țara comunismului dezumanizant, ce are pe conștiință milioane de destine sacrificiate „cauzei unei utopii obsedante”: utopie ce ar fi trebuit să rămînă în „cărți”, în cîmpul nostru concepțional pașnic, o literatură de adormit copiii, dacă o turmă dezlănțuită de „revoluționari cu pistolul în mînă” nu ar fi vrut cu orice preț să o impună în practică și să

o perpetueze... „Cu I.V. Lenin în frunte!” (Urale... Urale?).

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie: îi auziți hohotele? Un infern... Mă înfior, atunci a început cuacerea pămînturilor de către subpămînteni: atunci a început convertirea forțată la comunismul „tenebrelor inconștientului colectiv” ingerii fiind primii alungați... Ce nebunie! O armată de diavoli roșii, scăpuți din infern pe pămînt.

Să se fi sfîrșit această nebunie colectivă odată cu 23 august 1991? Să fi ținu într-adevăr G. Bush, în bună înțelegere cu M.S. Gorbaciov să ne redea cealaltă față a monedei zilei trădării Marillon-Puteri de la 23 august 1939 (pactul Molotov-Ribbentrop)? O împărțire a lumii azi începînd cu dezmembrarea Imperiului nelegitim diavolesc, stalinist? Ha-ha-ha ecou... În contul căror condiții de pace doar pentru niște prăpădite de credite occidentale ce vor fi fost vărsate în visterii fără fund a „Confederației” lui M.S. Gorbaciov și fără de nici o națiune din prajă-mă ingenucheată, în secret, de fostul imperiu sovietic măcar? Nici tu o Românie, acolo („vasalizată”, altfel, de fostul tovarăș Ion Iliescu, anticipativ), nici tu o Bulgarie... Doar o Cubă socialistă păstrată în coasta S.U.A.? Doar o Chină populară care să chibățeze de departe — arbitru? Să fie atît de dezinteresată puterea de convingere a S.U.A., încît toate țările satelite fostului sistem sovietic est-european totalitar să fie lăstate azi în legea lor să se elibereze de o ideologie ce totul străină firii omenesci, fără de nici o plată în natură către Moscova? Cine receslunea economică, pe plan mondial nu e floare la ureche...

Diavol prost ce își e, cum de poate fi atît de naiv...

Sigur, ideologia falimentară comunistă s-a dovedit incapabilă și, în timp, ana-cronică să mai dăinuie „ca pînă acum” oricît a fost ea de reformată: să recunoști cîștigă că țările democratice occidentale merg înainte și tu, fost imperiu sovietic, împreună cu toate țările satelite ție, îți furi căciula singur la nesfîrșit mergînd înapoi, fără sens, e ceva...

„Diavolul se scarpină între cornițe privindu-se în oglinda în formă de ste în cinci colțuri” (ce fals — nota scribului?) : nu a ținut figura cu lovitura de stat a comunistilor „duri” la Moscova la 19-22 august 1991? O să trebulască să se mai reformeze și diavolii ăștia depășii de evenimente, comunisti-securiști înrăiți... A... Ce voiam să mai scrii? Na, cum uitat... Lasă, ajunge...

Ai scris? Bravo... Gata, acum poți să te întorci în pat să-ți continui visul, să te culci la loc, „pe burtă, vezi să nu-ți strivești îngerul păzitor” — alt fals... „Că diavolul tău păzitor te salută!” Aha. Mîine, cînd te vei trezi cu adevărat în realitate va fi ziua ta norocoasă — eventual, îți trimiți încă o dată poetului și editorului Dorin Tudoran, în S.U.A., visa pe cînd te-am trezit, ce ai scris acum forțat, ba nu, regret, asta era valabilă a cum doi ani... Îmi pare rău, în 1993 nici Meridian, nici Agora, mare păcat...

Elcoapele și-s grele, grele ca plumbul „România se va prăbuși în comunism” scria încă din 1932 I.I. Moța, legionar anticomunist: el a scris, el a auzit... Ia pe întinsul deznădejdiei de azi... Vorbes în somn?

Liviu Ioan Stoiciu

Petre Stoica

Bizanțul sau elitismul, după consecințele sale

O întrebare pe care un român nu are dreptul să nu și-o pună este aceea despre momentul, sau ziua, în care violența va dispărea din România. Formele violenței care trebuie eliminate sunt aproape nesfârșite: suferințele și chiar torturile la care sunt supuși copiii de către cei ce ar fi normal să le acorde iubire, brutalitățile în familie, bătaia de stradă, comportamentele polițienestii abuzive, sadismul practicat pe animale, agresivitățile verbale de sutră sau de politică publică, cruzimea — uneori subconștientă — a medicului care nu acordă suficientă morfină bolnavului de cancer, perversitatea pur psihologică, să zicem, practică în cupluri sau în grupuri de prieteni, frustrările — fără obiectiv la care este obligată uneori o întreagă națiune, calomnia, jignirea, disprețul și — prezentă mai în toate acestea, atotputernicia, deasupra tuturor, ca o paradigmă românească, iar și iar bătaia. Este, desigur, bătaia în forma palmei domnitorului care își ceartă boierul, drept pumn al boierului care își ceartă țărănul, al jupanului care își ceartă oronicul, al ofițerului care își ceartă ordonanța. Ce sunt toate acestea? Ele pot fi numite cu un singur nume: Bizanț.

În Roma apuseană a existat dezmățul crud, criminal, abundent sângeros, al unor Caligula, Nero, Comodus, dar excesul de cruzime al acestora era tocmai viciul și perversiunea lor de a a-

rata că ei se află deasupra reștii recunoscute a statului, care a fost egalitatea și demnitatea cetățenilor. Nero a practicat asasinatul și orgiile tocmai pentru satisfacția de a viola tradiția romană. Prezența monștrilor istoriei latine a fost asemenea unor răni adânci

Număr ilustrat cu lucrări expuse la Salonul de Artă Naivă

și sfâșietoare pe un trup altminteri — urnalnic, sănătos și respectat. Bizanțul a fost precum existența amară a unui corp rezistent, greu muritor, învățat însă cu supurațiile, cu rănila deschise, cu invaliditatea, cu durerea. Bizanțul a fost o lume a strălucirii, a conservării marii civilizații, aceasta însă în condițiile în care ființa umană dispărea din orizontul realului — o lume a parilor forme ale umanului golită însă de ființa omenească.

Pentru Bizanț, umanitatea a fost inextricabil legată de Apocalipsul Sfântului Ioan: între Ierusalimul ceresc și restul universului este o prăpastie absolută — cel care fără să aibă pe el semnul fiarei ar putea fi măcar vag bănuț de aceasta, urmează a fi disprețuit, torturat, umilit. Omul occidental a perceput mai curând gândul lui Iisus după care orjunde oamenii; se întâl-nese în numele Lui și El este prezent.

Cum a ajuns Orientul la degradarea condiției umane? Prin elitism. Lumea are un sus și un jos — un sus și un jos absolute, lipsite de orice relativita-

te. Omul privește exclusiv în sus, existența de jos, este abominabilă, impură, umilitoare — sau, pentru cei mai distinși, mai nobili, mai cultivați, pur și simplu ea nu există. Desigur, cavalerismul occidental, condiția nobiliară vestică a fost un elitism acut; este de notat totuși că acesta a apărut mai ales după cruciadele care au pus în contact Vestul și Estul. Evident, spiritul occidental s-a răzbunat, prin revoluții. Chiar și în plină perioadă feudală, un principiu al dreptului a lipsit războierii cu totul în Europa apuseană.

Corect proporționat și dozat, elitismul a generat — istoric, cel puțin — creativitate, a concentrat mijloacele necesare civilizației suficient pentru a menține nucleele de dezvoltare necesare întreținerii fluxului istoriei. Elitismul, ca idee, desigur, a generat sau a întretinut elitele, dar același elitism a produs falsele elite. Primele au transcris și comentat textele antice, au dezvoltat filosofia, dreptul, literatura și științele; ultimele și-au impus o importanță penibilă prin aroganță, violență, tortură, umilire.

Lumea actuală, prin dezvoltare culturală, materială și a dreptului, este, în sfârșit, gata pentru Împlinirea integrală a preceptelor cele mai înțelepte ale principalelor religii dedicate salvării omului ca om. În asemenea condiții cum te mai poți apropia pe o bază elitistă de Iisus. Dacă umanitatea actuală poate fi o elită a istoriei — măcar în sensul cel mai relativ — ce mai rămâne elitismul tipic decât să producă false elite, adică medii pentru folosirea pumnului?

Una din cauzele deficitului de relații între România și Occident este dependența — încă — a țării noastre de ideile elitiste, întotdeauna mai slabe și astăzi, după al doilea război mondial, complet dispărute în lumea vestică. Bizanțul separării totale a lumii sub-lunare de cea supra-lunară este încă prea puternic prezent în noi. Goethe spunea: „nu văd nici o greșeală a altora pe care să nu o fi comis și eu însumi”. Goethe, în consecință, nu ar fi putut deveni vreodată abuziv sau dușmănos. Mulți dintre occidentali (încă nu toți) i-au urmat exemplul abia după un secol și jumătate. Pe când și noi?

Caius Dragomir

minimax

Șontăcând spre/prin Europa

Adevărata problemă este, doamnelor și domnilor, nu cum să ne opunem expansiunii imperiului de la Răsărit, ci cum, ori ce să facem pentru ca această expansiune să ne doară cât mai puțin.

(Discurs în Parlamentul European, sesiunea de primăvară a anului 2014)

Nu de mult, mai toate gazetele au anunțat cu titluri de-o șchioapă marea veste a acceptării, mă rog, României în Consiliul Europei. Că mai trebuie să așteptăm totuși până la toamnă, asta titlurile respective n-o spun presupunându-se că doar n-o să se împiedice „căruta” de comisia juridică a Consiliului, știut fiind că legi brava c-ale noastre mai rar neicursorule. Iar cum o bucurie nu vine niciodată singură (ca de altfel și neccazurile) cam tot în același timp aflat-am despre bunăvoința președintelui Bill Clinton care, după cum a spus dl. T. Meleşcanu, ne-a făcut cadou recomandarea către Congresul American de a ni se acorda mult râvnita clauză a națiunii celei mai favorizate. Altfel spus (spus dinspre Cotroceni), na!, să mai zică acum carevașilca ceva, că-n România nu e democrație și libertate! Într-adevăr! E o democrație și-o libertate că de-abia putem să le mai facem față! Dar tocmai pentru a evidenția o dată în plus cum câtă democrație și libertate avem de suportat sub actuala înțeleaptă cărmuire, am voi să atragem atenția asupra unei știri ce a trecut destul de repede dacă nu chiar nebagată deloc în seamă. Și că un amănunt cumva hazliu, vom copia știrea respectivă din „Cronica Română” nr. 138 de marți 6 iulie a.c. cu banuiala că redacția a vrut să dea într-o parte, dar de crăpat uite că poa’ să crape într-altă. Deci știrea (transmisă de altfel și la televiziune): „Ministrul german de interne, Rudolf Seiters, și-a anunțat demisia ca urmare a operațiunii poliției din Bad Kleien, fosta RDG, în cursul căreia un conducător al Frațiunii Armata Roșie (RAF) — organizație clandestină — și-a

găsit moartea la 27 iunie, în circumstanțe încă neelucidate.” Interesante sunt însă amănuntele incidentului, amănunte pe care „Cronica Română” a „uitat” să le prezinte cititorilor săi. Așadar respectivul, N.B., terorist sadca (ceea ce iar uită să menționeze „Cronica...”), a fost împușcat, pare-se după ce fusese anihilat de polițiști. Drept urmare, scurt și prompt, ministrul de interne și-a prezentat demisia. Cineva, J. F. Revel, scria într-o carte că democrație ca atare nu există, există numai dovezi/probe de democrație. Demisia la care facem referire este tocmai o asemenea dovadă și, s-ar putea spune, un etalon pe care dacă-l folosim pentru a aprecia realitatea politică românească rezultatul este de tot hazul, asta pentru cine e capabil să facă haz de neccaz. Lăsând însă hazul deoparte, ne amintim și reamintim o secven-

ță de cosmar din timpul mineriadel din septembrie '91. Unul dintre cei care, ce-l drept, au atentat la ordinea publică aruncând cu pietre în vajnicii apărători ai televiziunii, a fost prins, anihilat și... bătut bestial în fața camerei tv, așa, ca să vadă și să la aminte întreg poporul telespectator; pentru că prezentarea în direct s-a făcut la ceas târziu de noapte, a doua sau a treia zi secvența respectivă a fost prezentată și în reluare! Cel și cel sub a căror oblăduire a putut să se întâmple o asemenea monstruoșitate sunt în continuare bine merți și de bună seamă că atâtă vreme cât vor fi ei așa oricând istoria României din '90 și '91 se poate repeta. Mai recent, nu unul ci 3 (trei) miniștri din guvern + premierul sunt suspectați de afaceri necurate dar purtătorul de cuvânt guvernamental, pre numele său O. Partenie, are... candoarea să se profăpească în studioul televiziunii spre a acuza presa și Opoziția că defăimează Guvernul împiedicându-l, vezi Doamne, să-și desfășoare buna-i activitate. Curat democrație!

Ei bine și cu toate acestea, la care s-ar mai putea adăuga multe altele aidoma, comisia politică a Consiliului Europei a avizat favorabil cererea de aderare a parlamentarilor români. (Cu bună știință n-am scris, așa cum se obișnuiește, „cererea României” fiindcă într-o asemenea formulare este acceptată implicit actuala Putere ca reprezentând România.) Două fiind nedumeririle ce se iscă. 1) De ce parlamentarilor europeni au închis ochii la cele ce se întâmplă sau se pot întâmpla oricând în România atâta vreme cât puterea este deținută de cine este deținută?! 2) Sperând de, au găsit de cuviință parlamentarilor din Opoziție să mintă, cum au

spus, patriotic?! (Vorba d-lui Iliescu: una spun în țară și alta afară!) O primă explicație, răspunzând ambelor nedumeriri, ar fi aceea a unui cec în alb care i-ar obliga moral (căci altfel cum?) pe actualii guvernanți ca barem de-acum înainte, sau după primirea în Consiliu, să respecte standardele democrației occidentale. Sfântă naivitate! Iar drept dovadă că așa este stă „lovitura Năstase”, lovitura împătimitului democrat A. Năstase care nu s-a sfîrșit să abuzeze de funcția ce o are băgându-le pumnul-n gură (aproape la propriu) colegilor de breaslă parlamentară. A ținut? A ținut! Așadar, drept a spune, e foarte puțin plauzibilă explicația pomenită, mai cu seamă pentru demolirea celei de-a doua nelămuriri. Adică în ce-i privește pe parlamentarii europeni, unii poate vor fi fiind naivi, neștiind de ce sunt în stare to'arășii. Unii (deși e puțin probabil), alții însă au făcut-o în perfectă cunoștință de cauză fiindcă sunt de stânga. Adică să nu uităm totuși că există în Parlamentul European și o fracțiune socialistă și chiar una comunistă comunistă. (De unde și motto-ul ales.) În ce-i privește pe parlamentarii români din opoziție, dacă facem abstracție de o foarte posibilă și probabilă „infiltrație albastră”, atunci jocul lor se cheamă ceva-pe-aproape-de-collaborationism. Un joc nu numai că nu prea moral (doar se poartă și se teoretizează imoralitatea im politică, adică la noi se poartă), ci, în ultimă instanță, un joc de-a dreptul păgubos, așa cum ne învață istoria relațiilor/collaborării cu to'arășii, și istoria mai veche: 1947—1948, și istoria proaspătă: experiența bătrânilor liberali. Mai grav este că această metcahnă a acceptării-collaborationiste face, din păcate, tot mai multe victime și mai cu seamă în rândul intelectualității, sau al așa-zisei intelectualități. Iar cine refuză să colaboreze este „centrifugat” găsindu-se lae atât pentru cei mai ne-nsemnați care și pierd niște biete scaune-lefuri, cât și pentru cei proeminenți, angajați politic, cărora li se pun la cale tot felul de lucrături — vezi lucrătura din PAC. Așa că deci și prin urmare, deoarece cât de cât ne-am lămurit în privința celor două nedumeriri, nu ne mai rămâne altceva de făcut decât să privim, așteptând, iar așteptând ca altă dată!

67 iulie 1993

Serban Lanesu

P.S. Așa fără nici o legătură cu cele de mai înainte ne întrebăm oare ce-o tot fi scriind mereu în caietu-i dl. purtător de vorbă prezidențială că întotdeauna, dar absolut întotdeauna când apare la tv în preajma șefului scrie de zor ceva?!

Din nou inedite voiculesciene

La sfârșit de aprilie, când s-au împlinit 30 de ani de la moartea omului cu numele Vasile Voiculescu, Editura Porto Franco și Muzeul literaturii române din București au lansat în librării încă un volum de inedite rămăse de la marele scriitor *)

Sunt poezii de tinerețe și o parte din corespondența sa, aceea purtată cu Maria Măteșcu, femeia de mare frumusețe fizică și morală ce i-a fost hărăzită soție.

Știm cu toții că față de V. Voiculescu generațiile de astăzi — și vreo patru activează la ora actuală — au îndeplinit datorii, iar onorarea lor nu se mai poate face decât prin tipărirea întregii sale opere, una dintre cele mai vaste, mai fascinante din cultura acestui chinuit veac românesc. Anunțata ediție critică, promisă de Nicolae Florescu, cel mai în măsură să o realizeze, deocamdată întârzie. Din păcate,

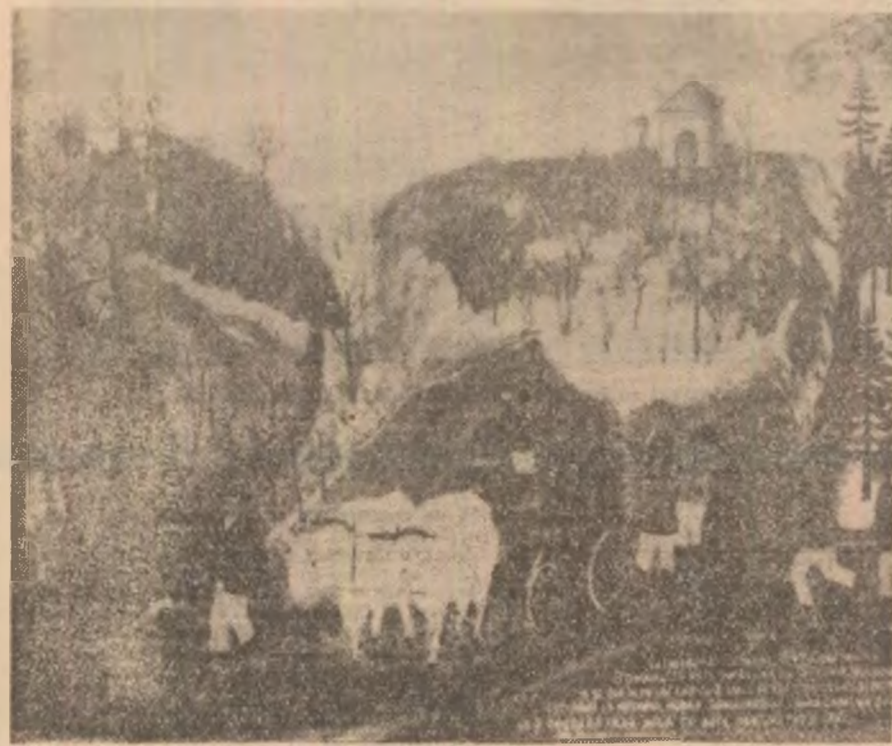
Tochmai de aceea salutăm curajul doamnei Ileana Ene, distins cercetător la Muzeul literaturii din Capitală care, profitând de arhiva prestigioasei instituții, ca și de amabilitatea d-lui dr. Radu Voiculescu, fiul cel mare al scriitorului, a oferit acum încă o surpriză, respectând deci tradiția — ficcare apariție, o surpriză. Rememorați: sonetele, povestirile, teatrul, romanul, poezia religioasă, gândurile albe. Și asta doar în postumitate! Acum, d-na Ileana Ene editează și comentează corect poeziile manuscrise adunate în două secvențe: „Stropi de sânge” și „Pe un album pictat”, concepute în anii 1908 și 1909 și dedicate în totalitate viitoarei soții. Avem spre lectură documente lăcrite, transcriind în notă port-eminenciană iubirea tinărului student în medicină. Așadar, sub zodia romantismului crepuscular, se adună în corsetul rimelor și al ritmurilor clasice declarații de dragoste făcute într-un stil literar corect și elegant, dovedind exercițiul într-ale versificației. Pe alocuri răzbat accente de sinceritate explozivă, prevestitoare de înălțimi estetice mult mai firzite atinse. Pentru că Va-

sile Voiculescu s-a construit, s-a șlefuit pe sine ca om și ca artist, așa cum nu credem că a mai făcut-o cineva. Evoluția l-a fost lentă, poetul nu a trumfit ca un copil teribil, nu a încercat imposibilul rupind convenționalismul epocii. Tochmai de aceea fiecare volum a însemnat o treaptă în plus urcată, o altă experiență asimilată. Cu o voință și o inteligență superioare, el a lucrat asupra sa, asupra omului și artistului, desăvârșindu-l, luminându-l, făcându-l capabil de a ajunge la perfecțiune pe artist și sub aura sfințeniei pe om. V. Voiculescu nu s-a oprit, spuneam noi, la pragul minunii, ci l-a depășit, plătind reușita cu viața.

A trebuit să treacă mereu prin mul-

ta încercări, pentru că soarta nu l-a cruțat de fel încă din tinerețe, și nici în anii maturității împlinite social. O dovedește corespondența cu Maria Măteșcu, un adevărat român epistolar. Schimbul de replice și gânduri a început în 1908, a cunoscut incandescența până în 1911, a continuat apoi, în alt registru, între cei doi soți între 1928 și 1943. Față de poeziile scrise până la căsătoria tinărului dr. V. Voiculescu cu Maria Măteșcu („la 20 februarie 1910, la munte”), scrierile aduc în plus totalitatea trăirilor spuse sincer, fără

ambiția literaturizării. Logodnicii își mărturisesc bucuriile și necazurile, asigură și îndoiala, își fac reproșuri și se dezvinovătesc, pleacă și revin.

Dragostea lor este curată, frumusețea sufletească a celor doi îi poate ridica la rang de simbol. Ca și atâția alții ei vorbesc despre temeri și speranțe proaspete, despre greutatea materiale, despre distanțele geografice dintre ei, despre examenele de la facultate, despre lucruri la care s-au raportat deceții în șir generații de intelectuali. Doar că în acest caz unul se numea V. Voiculescu. Și deodată, totuși capătă alte dimensiuni, alte implicații. Cu alți ochi se citesc rândurile primite sau emise de autorul „Sonetelor închipite”. Șochează pur și simplu faptul că încă în 1909 Maria Măteșcu îl numește pe viitorul scriitor „mântuitorul meu”. Nu un sfânt, nu o abstracțiune, ci un om care îi scria poeziile („mi-au plăcut mult versurile trimise” — citim într-o scrisoare din aprilie 1909) și pe care îl chema pătinaș: „Vino aici, căci toți te cheamă cu dor”. Cuvântul „toți” ține evident de convențional, ignorat în altă epistolă: „Tu, mântuitorule, tu trebuia să fii până acum, că durerile tale mă dor și pe mine”. Ceva mai târziu, accente de disperare, tot din partea semnatarului: „Ce nenorocită am fost în viață. La tine îmi este nădejde”. Și, grație lui, în 1928 „de două zile nu ies din Luvru” (...) Mă durea inima de mlață că tu, tu un om și o minte atât de strălucită, nu poți să admiți aceste minunății”. Într-adevăr Voiculescu nu a văzut Luvrul, el trimitea banii pentru soție, pentru copii. Și îi expedia cu conștiinciozitate, neoprimind nimic pentru sine decât muncă de doctor, de scriitor. Soția îi scria tot pe atunci: „Ce să-ți mai spun? Te sărut? Între noi de mult nu mai e așa ceva”. Sau: „Vine toamna cu tot cortegiul înfiorător de cerințe: școlile, cărți, uniforme, ghete, murături, sobe, slugi...” Era în 1930, Voiculescu publicase „Poeme cu ingeri” și lucra la „Destin”. Spre 1940, din Paris, aceea care mereu semna Lica, încheia o altă scrisoare astfel: „Pe tine, bunule și sfântule, te sărut cu piozitate, cu toată recunoștința și dragostea cucerită ca și se cuvine”. Încă o dată se explică regimul de viață ce și l-a impus Voiculescu după pierderea soției, în 1946. Răspunsul artistului la asemenea cuvinte va căpăta veșmântul capodoperei, rememorând iubirea de o viață.

Lăsându-vă plăcerea lecturii, vom mai spune doar că portretul moral al lui Voiculescu se conturează mai clar, că anumite lucruri ce se știau din povestite acum se confirmă sau dimpotrivă, iar întâlnirea cu unele motive și expresii care se vor regăsi în opera sa de maturitate, înseamnă noi sugestii pentru viitoarele exezeze.

Liviu Grăsoiu

*) Vasile Voiculescu — Poezii inedite. Corespondența.

povestea vorbel

Între corabie și automobil

Metafora drumului fiind una din cele mai bine reprezentate în toate registrele limbii, nu e de mirare că din ea s-au dezvoltat alte câteva cîmpuri de echivalențe: în primul rînd, identificînd obiectul supus unei evoluții (individ, grup, domeniu de activitate sau cunoaștere umană) cu un vehicul în deplasare. Societatea-corabie, istoria-tren, omul-automobil sunt concepte metaforice puternic clișeizate, pe care le utilizează limbajul curent, cel publicistic, ba chiar și cel poetic. Foarte actuală e, firește, identificarea individului cu automobilul (explicabilă prin condițiile vieții moderne): ea explică un număr considerabil de expresii și locuțiuni din limbajul argotic și familiar: a fi în pană „a nu mai avea bani”, a lua ceva la bord „a consuma băuturi alcoolice” (vezi și benzina, carburant cu sensul de „băutură alcoolică”) a-și face plinul „a ajunge la un cîștig considerat suficient”, a trage pe dreapta „a se culca”; „a se retrage” etc.

Limbajul publicistic transformă asemenea echivalențe mai vechi sau mai noi în construcții elaborate, alegorice, uneori artificiale și marcat retoric. Oricum, trecerea de la presa românească în limbaj de lemn la cea actuală a însemnat și o modernizare a metaforei mijlocului de transport: corabia (cu înlocuitorul ei) era caracteristică unui stil solemn, arhaizant; inovațiile actuale preferă trenul sau automobilul. Metaforele navigației nu dispar, desigur, cu totul: în 1990, sub titlul „Corabia se scufundă” se desfășura o întregă alegorie, în care apăreau marinarul, mecanicul, puntea, bastimentul etc.; „Căpitanul dă ordine, timonierul încearcă disperat să redrezeze cirna...” „Sintem un neam în cumpănă, ca și o corabie pe cale de a eșua” („România liberă”, nr. 278, 1990, 1). În cazul dat, detaliilor acumulate pînă la explicitarea finală nu le corespundea neapărat un inventar preleis de personaje și situații; echivalența era căutată nu într-o corespondență alegorică de detalii, ci global, prin insistența asupra ideii de agitație și derută. Am citat altădată și exemplul rizibil al unui combinat de creștere a

porcilor despre care se scria, cu nepotrivit elan epic, că „înaintează (...) cu pinzele sus” („Dimineața”, nr. 162, 1991, 3).

Seria metaforelor automobilistice mizează pe accesibilitate și actualitate, apelînd la o experiență comună mai multor cititori (pentru care corabia e, totuși, doar un clișeu cultural!). Inovația se manifestă prin alegerea unui element concret-cotidian ca suport înedit al alegoriei: societatea românească devine, de pildă, un autobuz: „Pentru multă lume alegerea din septembrie reprezintă o intersecție a istoriei în care obositul, uzatul și slab alimentatul nostru autobuz tricolor o poate lua alurea, virînd la dreapta ori la stînga, pe o stradă întunecată, plină de gropi și mlizerii (...). Majoritatea speră însă în varianta intrării pe un bulevard perfect asfaltat” („Tineretul liber”, nr. 723, 1992, 1). Autobuzul folosit mai mult ca preludiv șocant — pentru a dezvolta în continuare o alegorie a direcțiilor politice — ce distinge de corabie prin sugerarea unei mici aglomerări umane, nestructurate: corabia presupune un echipaj, autobuzul — o mulțime îndesată în grabă și la întimplare. E greu de spus dacă aceste conotații vor fi fost conștientizate de autorul articolului, dar ele există pentru cititor. Și în acest exemplu, dominant era efectul global; în alte cazuri, alegoria se construiește prin descompunerea obiectului metaforizant. O asemenea decompunere operează, parodie, asupra unui clișeu din limbajul politic: afirmația că „AC(...) va fi în continuare motorul Convenției” e continuată ironic: „PNT CD-ul a rămas cu aripile probabil, sau cu țeava de esapament” („Contrapunct”, nr. 33, 1992, 9).

Din același cîmp lexical provin carosabilul (cineva „a ieși cu mult din carosabilul” normalului) — „Tinerețel liber”, nr. 742, 1992, 6) și sintagma

lumină verde, calchiată probabil după fr. feu vert (X „a primit lumină verde” — are aprobarea, permisiunea de a face ceva; e admis într-o organizație etc.). E posibil ca și frecvența verbului a demara, cu sensul general de „a începe”, să fie susținută de conotațiile de dinamism și modernitate din cîmpul metaforic automobilist; cuvîntul (legat de altfel, etimologic, de navigație) are totuși și în franceză sensul generic.

Metafora „feroviară” nu este mai puțin frecventă în discursul politic și publicistic: un partid politic s-a declarat la un moment dat „locomotivă” coalitiei din care făcea parte. Tentația alegorică se manifestă și ea din plin: „Industria încă se află la macaze (...). Fată de luna martie, macazul a împins trenul înapoi cu trei la sută” („România liberă”, nr. 958, 1993, 4). Textul excesiv „ornat” cu terminologie de specialitate riscă să devină obscur și artificial. Alegoria — percepută aproape întotdeauna de cititor ca o pură demonstrație de virtuozitate — nu are de ce să fie o strategie publicistică fericită. Incongruențele figurii pot compromite întregul text, ca în cazul de mai jos, de stranie asociere între metafora trenului și cea a automobilului. Trecerea bruscă dintr-un model în altul poate produce cel mult un efect comic involuntar: „Agitația parlamentară, facerea și desfăcerea partidelor, virulența exprimirilor prin presă nu sînt decît gălăgia dintr-un vagon blocat, o tropăială pe loc la mijlocul tunelului, antiteza derutantă a unei prelungite și mereu înnoite stări inerte”. La fiecare nouă răsucire a cheii de contact, angranjul geme, lansează un sunet descurajant, eventual rateuri și moare... și mai rău; cu bateria și mai descărcată, motorul rămîne rece și inert”. („Adevărul”, nr. 831, 1992, 1).

Rodica Zafiu

Domnul Teste în America

Andrei Codrescu, **Domnul Teste în America și alte momente reaiste**, Editura Dacia, 1993 (în românește de Traian Gârduș și Lăcrămioara Chivu Stoie, îngrijirea ediției și prefața de Nicolae Stoie).

Proza scriitorului american de origine română, Andrei Codrescu, nu e ușor de catalogat. Dar probabil că înscrierea într-o formulă narativă riguroasă, clasificarea cu alte cuvinte a povestirilor sale, ar fi și unul dintre ultimele lucruri pe care și le-ar dori autorul care jubilează astfel la gândul „eterneli confuzii a criticilor”, provocând-o și întredinând-o printr-o estetică a operei „deschise” (open-ended) în care practic poate să încapă totul. Cititorul român va observa totuși că scrisul lui Andrei Codrescu nu e străin de experiență, profund asimilată, a logicii absurde și a fanteziei mecanomorfe din prozele lui Urmuz, de estetica anti-artă a lui Tzara, de mijloacele corozive, anticonvenționale și iconoclaste ale dadaismului, suprarealismului și ale modernismului în genere. Proza lui Codrescu nu e străină, pe de altă parte, nici de sfidarea metafizică și sexologia fantastă ale unui Henry Miller și nici de atitudinea post-modernistă care își refacționează fața asupra a ceea ce a fost pășit o vreme, și anume, contextul concret-istoric. Dacă practica literară presupune adesea afirmarea unei identități și a unei singularități, la Andrei Codrescu, dimpotrivă, relația autorului cu națiunile sale se tulbură tocmai prin căutarea unei identități prin chiar mijlocirea narațiunii însăși. Temele identității — problematizarea acesteia, punerea ei sub semnul întrebării, dezarticularea relației cu sine și încercarea de a o reasambla pe alte coordonate — constituie, de altfel, temele povestirilor lui Codrescu publicate inițial în 1987 de către editura de avangardă din Minneapolis (Coffee House Press), sub titlul „**Mon-
sieur Teste în America & Other Instances of Realism**”.

În povestirea titulară, scrisă la persoana întâi, naratorul în vârstă de douăzeci și nouă de ani plonjează din raiul rutinei cotidiene în iadul întrebării „Cine eram eu?” Povestirea este o parabolă a rupturii și instrăinării, a căderii dintr-o realitate în altă realitate, a trecerii de la starea paradisiacă, sinonimă cu prostia sau ignoranța, la aceea de conflict constituțional. Este în fond povestea asimilării unui european intrat în acel „melting pot” sau în acel creuzet pe care îl reprezintă cultura americană, poveste înscrisă parodic în cadrul oferit de mitul biblic al creației și al căderii ad mîce. Nu este singurul exemplu de intertextualitate: naratorul și mentorul au și tentative a naratorului de a-și sonda și pune în relație identitatea spirituală este eroul „ce-
rebral” al lui Valéry, domnul Teste, „omul

purei posibilități”, după cum îl definește părintele său literar. În ipostaza cu substrat autobiografic oferită de naratorul lui Codrescu, domnul Teste constituie „versiunea codificată” a filogenezei povestitorului, cu alte cuvinte, valorile și tradițiile spirituale ale Europei pe care eroul debusolat vrea să le „injecteze” în noua sa geografie de adopție, cea americană. Intenția de adaptare intelectuală, cu tot cortegiul ei de nefericiri și eşecuri, e turnată epic în evenimente absurde, fanteziste sau parodice. Naratorul are astfel un copil androgin (un nou semn al identității indecise) cu Ellen, o tânără care face autostopul pe șosea. Șapte nopți, care nu mai țin de timpul cronologic, înregistrat până acum într-o compoziție de jurnal, ar reprezenta crearea unei noi identități, transformarea străinului în cetățean american, aventură consemnată în finalul povestirii sub titlul de „marea cotitură”. În a șasea noapte, Ellen, în dorința de a crea „caractere noi”, se năpustește, în manieră războinic-urmuziană, asupra domnului Teste și-l transformă într-o sobă de carne vie. Ceea ce se arde aici e un cod cultural, constituit din „rațiune, logică, politețe, ironie, tăcere”. Monsieur Teste devine astfel un „fest” sau un jurnal intelectual care refuză să mistuie cultura de tip „digest”. În schimb, acceptă drept combustibil pe naratorul însuși care piere topt în măruntaiele mentorului său spiritual, descoperind cu această ocazie ultimul dintre „spilurile” Americii, faptul că aceasta e un „melting pot” ce devoră identitățile și deosebirile de geografie culturală. Proza

e o parabolă satirică, străvezie, a realităților culturale din America, iar concluzia ei reia tema paradisului în care nu există diferențiere și unde, prin urmare, existența e o treabă politicoasă, de stric-tă rutină zilnică. Ea este totodată o meditație, savuros spirituală, ludică, pe de o parte, aforistică și paradoxală, pe de alta, asupra unei teme de predilecție a post-modernismului: cuplul identitate / diferență.

Căutarea identității, de astă dată literară, stă în centrul celeilalte proze mai lungi din volum, „Samba de Los Angeles”. Aceasta se înfățișează ca un carusel de întâmplări stranii și grotesci, morbide și licențioase, denotând o tehnică remarcabilă a umorului negru și a fanteziei galopante, din care nu lipsește totuși latura referențială și cea autoreferențială, biografică. Povestirea începe tot ca o narațiune la persoana întâi, în care naratorul, scriitorul Jose venit din Bogota, se amestecă treptat cu propriile lui plămădiri fictive, pentru ca, în final, un alt narator, agent literar, să ne spună că manuscrisul l-a fost încredințat de Jose cu o oră înainte ca acesta să fie împușcat de un agresor necunoscut pe treptele casei sale. Altfel spus, ficțiune se naște din ficțiune. Dacă America reprezenta în proza precedentă locul de punere a identității (cine sunt eu?) sub semnul întrebării, aici un alt loc, tărâmul artei, „Artland”, verifică diferența dintre străin și cetățean. O profesiune de credință, jumătate serioasă, jumătate umoristică, venită din partea naratorului, ne poate lămurii asupra esteticii scriitorului însuși, estetică militant anticonvențională și antilacademică, cultivând bufoneria și scepticismul, respingând psihologia și forma închisă. Este în fond o estetică de anti-roman, cu unul din punctele de plecare în Valery și ciclul „Teste” al acestuia: „Dar ca să-ți câștigi intrarea în țara — artă, oof! Trebuie, înainte de toate, să rămii indiferent când ananghiile îți dau târcoale sau circumspect la manifestarea indiferenței. Deci trebuie să devii un nimeni, tu trebuie să abdică de la propria-ți persoană, de la categoria socială, de la tot ce este al tău, fără să mai vorbim de ceea ce numim păreri, con-

vingeriile tale, trebuie să te lași luat pe neașteptate de un val metaforic corintian, să nu te confesezi nimănui, trebuie să-l convingi pe toți din jurul tău, inclusiv pe tine, că ești capabil să înfăptuiești ceva deosebit la orice oră (din zi sau din noapte și, niciodată, în nici un chip, să nu-ți termini propozițiile, nici nu trebuie să faci vreodată efortul să știi cum se va termina o propoziție anume, trebuie să te ferești de orice fel de claustrare. Adică niciodată să nu-ți dezvălui intențiile, trebuie să pari că mai necloplit, lumea tinde spre folosirea pervertită a limbajului, lucrurile cel mai simple trebuie să le faci să-ți pară un mister total, iar tu mereu trebuie să te apropii de ceilalți cu întrebări stupide cum ar face un copilăș ce se îndreaptă cu flori spre un buldozer colosal care profanează un cimitir vechi. Trebuie să trăiești realist în uriașul vid dintre posibilități și hotărâri, iubind pe prima și amuzându-te de cea de-a doua și, mai presus de toate, tu trebuie să te amuzi întotdeauna. Trebuie să distrugi agenții, cenzorii, redactorii și pe reprezentanții de staț ori de câte ori este posibil, și să te apropii de univers într-o ținută militantă, pentru că tu faci asta ca și cum ai respira” (p. 118—19).

Celelalte proze, mai scurte, ale volumului arată că aspectul iconoclast-fantezist, paradoxal și suprarealist-liric al viziunii lui Andrei Codrescu se completează de minune cu latura referențială, țesută din detalii de banală realitate americană, a scrisorilor sale. Cum afirmă autorul: „Din oscilația balanței între sarcasm și generozitate, între efort și trândăvie, a rezultat o însuflețire demonică. Căuta să-și salveze instinctul poetic de alunecarea în clișeele uzanței procedurale” (p. 146). Ceea ce subliniază Codrescu e că realitatea „eului” celui care scrie e realitatea practicii lui literare care încearcă să treacă peste diferențele prea tranșante dintre autor / cititor, eu / ce-lălalt sau el / ea spre multiplicitatea vocilor expresive: „În Realitate el era un demon aiurit. / În realitate el era un instalator. / În Realitate el era ea / În Realitate el muncea pentru ea. / În „realitate” demonul lui era cea instalație a ei, iar el instalatorul instalației ei. / În „Realitate” nu exista nimeni” (p. 148).

Extrem de interesante din perspectiva punctului de vedere (cine vorbește în povestire), prozele lui Andrei Codrescu, în care narațiunea e adesea purtată în numele unui narator feminin, ar merita o analiză cât mai apropiată de text. Din păcate, greșelile de tipar ca și cele de gramatică abundă în această ediție și fac practic imposibilă analiza de text. Nici traducerea nu oferă o bază prea solidă. Am să iau un singur exemplu: „ghost writer” nu înseamnă „scriitor fantomă”, ci „negru”, adică cineva care adună material pentru altcineva care și-l însușește și îl publică în numele său. La paginile 106—7 sunt folosite atât traducerea literală (scriitor fantomă) cât și cea metaforică (sub forma de „scriitor negru”). În lipsa unei note de subsol, e greu de spus dacă autorul însuși profită de jocul de cuvinte fantomă / „negru” sau dacă e vorba, mai degrabă, de inabilitatea traducătorului, Andrei Codrescu e nu numai un scriitor de primă mână dar și un stilist extraordinar care ar merita, în limba lui maternă, și traduceri mai numeroase și mai cu har realizate.

Dan Cristea

Illocvii

Locuri comune sau despre trazuptione și coriție

Nu există zi în care, trecând pe lângă tarabele de la metrou, să nu văd polițiștii (câte doi, câte trei), controlând documentele micilor comercianți cu bucată. Uneori mi s-a întâmplat chiar să rămân surprins văzând cum unul și același tarabagiu era examinat scrupulos și dimineața și după vremea prânzului. Simplă întâmplare, mi-am spus, fără însă a mă putea opri să mă întreb: oare de câte ori o mai fi dat piept cu ochiul legii în răgazul dintre două treceri ale mele prin acel loc ?!

★ Lupta împotriva corupției. Caracatița românească. Radioul invită fel de fel de activiști să facă dări de seamă și să o-co-lească răspunsurile la întrebările clare și precise ale ascultătorilor. Televiziunea, în stilul de-acum cunoscut, nu pierde ocazia de a amesteca, încă o dată (politice și partizanale) în ciurma națională. În vremea asta, profitând de așa o pleacă, forurile competente au prilejul, — nesperat — de a declanșa o vastă operațiune a dosarelor (inclusiv declararea averilor). Evident, cei vizați sunt mulți-

mea mărunților funcționari. De ce? Simplu și eficient. Nu numai pentru a ocoli nivelul marilor afaceri (a se citi mai curând furturi dintr-o proprietate până una-alta comună), dar mai ales pentru că aștia, slujbașii publici, fiind enorm de mulți, în mod firesc și operațiunea va dura enorm de mult. Adică exact ceea ce e de dorit. În plus, amănunt deloc indiferent, e și un prilej de a mai scăpa de o serie din indezirabili.

★ Face Ionescu o excursie, ca tot românul ce vrea să se căpătuiască, cât de cât. Sătul de slujbă, șefi, program la opt ore și salariu indexat. Se duce prin China, să zicem. Aduce marfă colorată de toate felurile și pentru toate nevoile buticaționale. Plin de satisfacție și încredere, descoperă la vamă că nu se poate trece. Ori se poate, dar nu așa cum credea el. Niet și gata. Vamă hipercorectă ori marfă confiscată, pentru micul mioritist transhumant e cam același lucru. Și, în definitiv, să fie mulțumit că n-a ajuns pe post de exemplu negativ la ședințele de partid de la televiziune. Mai trece vreme,

mai întreabă în stânga, în dreapta, aude ce trebuie, vorbește cu cine trebuie, cu puțin noroc intră până la urmă pe filieră. Abia acum pricepe cum stau lucrurile: ehei, „excursiile” nu sunt pentru oricine și oricum. A doua oară treburile merg uns și trece prin vămi ca la defilare: a devenit, și el, unul dintre cei cincisprezece negrii ai domnului N. Jumate din marfă pentru domnia sa N., jumate pentru sine. Esteee ?

★ Ea : contabil (poate că șef) la aia cu mărfurile alimentare din import. El : șef la o casă de comenzi. Oameni, deci, cu buzunarele doldora și pe vremea comunistilor. Butic ? Buticuri ? Ce-i aia ? Ditamai alimentara (ori poate chiar alimentările). Totul riguros în limitele legii, căci afacerea deschisă la o aruncătură de băț de clădirea guvernului, încă de la începuturile tranziției (primăvara lui '90), n-a practicat niciodată un comision mai mare de 10 procente. Legal, legal, dar cu un fond de marfă de o diversitate și într-o cantitate halucinantă (chiar și în condițiile abundenței pre-electurale din '90).

Și asta când alimentarele din cartier erau aproape goale, însă foarte puțini știau, pe atunci, că alea sunt, încă, de stat, iar asta e una particulară; crezând, săracii, că ceea ce „se băga” e un cadou, musaj pentru ei, din partea cuplului trandafiriu al pierzaniei noastre. Gospodina și pensionarul pe cine înjurau și încă mai înjură ? Pe nenorocitul de tarabagiu care a pornit cu un CAR de cincizeci de mii și pe care toate organele îl controlau și îl controlează de șapte ori pe zi.

★ Exemplul imediat anterior este doar unul între miile, repetate, la proporții mai mici ori poate chiar cu mult mai mari. Cei trei prim-miniștrii tehnocrați pot fi absolut sinceri când pretind că se socotesc cu mâinile curate. Și totuși, contabilă și jumătatea sa de la casa de comenzi s-au îmbogățit sub aripa lor protectoare, căci în vreme ce orice buticar a achiziționat marfa cu banii (reali), mulți ori puțini, pe care i-a avut, magazinele celorlalți doar au rulat un fond uriaș de marfă (câștigând milioane datorită cantității, chiar dacă procentul comisionului era cel legal) dar fără a avea, cel puțin în primele luni de activitate, și echivalentul bănesc al mărfurilor.

Este, aceasta, o problemă mo-rală, căci scăunarii cu pricina nu aveau nici un drept în plus față de oricare alt întreprinzător. Și s-au petrecut și se mai petrec toate acestea în vremurile neasuruite ale trazuptionei, pe când oamenii se uită la televizor, citesc ziarele și, din când în când, mai dau o fugă până în Piața Universității.

Mihail Oprea

Ion drăgănoiu

J FEDELI D' AMORE

Vorbind cu papagalul lui Branislav Petrovici

Da o lună Brano nu vorbește cu nevastă sa. Venim nădușiți de la Sarajevo. Am aflat pe drum că planeta va sări în aer. Brano îl spune noutatea papagalului. Papagalul i-o traduce în ungurește nevastă-sii. Nevastă-sa mie, în nemțește. Eu papagalului în românește. Ne înțelegem de minune. Ignorăm cratimele. Oricum, Belgradului nu-i pasă de noi. Nici nouă de el. Blocada mă-sii. Ba a mă-tii, zice papagalul. Urit mai vorbești, zice în ungurește nevasta lui Brano. Ba tu ești urită, zice el în sirbo-croată. Bite ? zic eu. Bitter, zice Brano, și desface o sticlă. Papagalul o dă pe git și ne spune punctul lui de vedere : Această rostogolire a aerului pe care voi o numiți sferă, la stânga, la dreapta, la stânga, la dreapta, această nebună rostogolire care îi îngăduie să existe, la stânga, la dreapta, la stânga, la dreapta, această bezghiccare a sinelui până la rotunjime, la stânga, la dreapta, la stânga, la dreapta... Care stânga și care dreapta ? strigă atunci un punct al liniei drepte. Stânga sferei e dreapta sferei și dreapta sferei e stânga sferei. Se vede foarte bine aceasta, în rostogolire. Tu sa taci, staticule, i-a mai spus papagalul lui Brano. Papagal la cuptor și blocadă cu maioneză, ONU cu frișcă, asta să mîncați azi, ne-a spus nevasta lui Brano, trântind ușa de la bucătărie. Inapoi la amoebă, i-a răspuns Brano, deschizând gura papagalului, coada de amoebă de la benzinărie e tot mai lungă. Hai, inapoi la amoebă.

I Fedeli d' Amore

Noi suntem braștele țestoase ale Istoriei. Decupând zilnic coloane cu amintirea călătoriilor de odinioară, rentieri a ceea ce nu mai este, one dime, e pluribus unum, surzând la ce va să vină și hrănindu-l. Rentieri ai memoriei băntuiți de pituita matinală. I Fedeli d' Amore, chemați la curțile melancoliei, călătorind pe cele de trei ori nouă cercuri, povestind despre cei care ne locuiesc neștiuți, ascultându-l pe dunăreanul de Brano, la Sarajevo, la Smederevo, la Belgrad, povestindu-ne un duel. Iată un duel : ștregarul fără arme împotriva mării. Jur : marea a căzut de la primul sărut. Privește : la genunchii lui Dumnezeu ștregarul lui Dumnezeu fără arme.

Tot ce a mâncat și băut și respirat marea se zbate în frumosul jos al morții.
Deprinderea peștilor cu aerul (recitește cruciadele și compară).
Strigătul argintiu al scoicilor (risipește lumina de dinineată și compară).
Vapoara pe roți. Marinari pe cai. Marinari. Aer însângerat în bronhi. Uragan fără compas. Dă viața apei frumoase (noi suntem pești). Redă-ne locul de joacă, fii bun (noi suntem arici pe fundul mării). Redă-le ochilor vechimea vederii (noi suntem stele de mare).
Ștregarule, te roagă și scoicile și țestoasele.
Patrie pentru dinții noștri (noi suntem canibali).
Ajută-ne. Noi suntem braștele țestoase din istorie.
Hai, fii prieten. Noi suntem jucătorii de polo din Europa.
Bipedule, noi suntem fetele care te au născut, noi, braștele țestoase din jurnalul tău, noi, polipi, averea ta, noi, arici, teatrul pentru copiii tăi, noi, canibali la ordinul tău.
Iată un duel, mai zice Branislav, și adarme însângerat.

Mașina de vise

Strașnică mașinărie de vise mai are și Brano ăsta. Sforăie, se-ntoarce, mă-mpinge-n perete. Unguroaica de nevastă sa doarme, ce-a mai rămas din poliglotal de papagal e-n cuptor, Brano vorbește în somn, dizolvă magneziu în mare, Brano visează : Sau marea sau nu mai sunt raci prăjiți cu grămada... sau marea sau nu mai sunt stele întunericul să-l lumineze... sau marea sau nu te mai poți îndrăgosti de brașca țestoasă... sau marea sau nu mai e cum a fost la mare.
Așa cum e jos, așa e și sus. Și nu există nimic altceva de știut. Numai mașina de vise ne spune cînd vom primi coroana pe frunte. Brano doarme și nu știe asta. El mormăie : sau marea sau nu mai e sare în casa ta, sau marea sau nu mai e femeie s-o înșeli la mare, sau marea sau nu te mai poți bate cu marinarii, sau marea sau nu te mai poți duce în America, mare noi suntem fiii tăi...
Mașina de vise ne spune că în mare e înțelepciunea strămoșilor noștri, amphitheatrum sapientiae aeternae.

Îți poruncesc

Bolboroseală : Îți poruncesc, o, Muză, broască țestoasă fără bolți străvechi, pasăre fără aerul viitorului, adu-mi oameni oboșiți de respirație, oameni oboșiți de fericire, oameni sublanari fericiți de oboseală, oameni infraterestri respirând oboșit, toți oamenii.
Apoi fă-i să-și uite istoria.
Apoi adu oameni pe care să i întreb : Homer a fost femeie ?
Bocitoarele albaneze, bocetele tușii Rica la moartea tatălui meu și la moartea mamei mele, luminoase bocete homerice imprimate pe bandă de magnetofon, hai, Muză, adu-mi toți oamenii, începând de la piatră, în drum umple-mi ciubere cu miere amară, pușca, rușinea lumii, în lumină suplă prefă-o, hai, Muză grăsană, adu-mi-o pe Ana.
Ana se satură privind minunate locuri și se hrănește cu mulți struguri de neînțeles și îl sărută pe al podgoreanului cinstit băiat de după ciorchini și trece puțin pe la Dubrovnik, fără pantofi și fără rochie, pentru că i le-au luat în Bosnia vara, nebună din cauza ei și-a pierdut capul, la Zagreb a vindecă de durere de inimă doctorul de acolo, iar seara o înțeapă tîmbarii, urșii o prigonesc din cauza mierii cînd își spală dimineața mâinile cu săpun. Ana, pictorița nebună care cântă cîtece de partizani și își bea laptele cînd o ajunge ploaia, cînd războiul o privește ca nu cumva să piară așa. Hai, Muză, grăsană, adu-mi oamenii din trenuri și fă-i să-și uite istoria, întrebă-mă la ce mă gîndesc privind peștele ăla, ca să-ți răspund :
La alți pești.

CĂRȚILE SĂPTĂMÂNII

Încă odată soarta culturii române pare rezolvată în sensul anulării ei. Prejudecăți orgolioase se dezumflă din nou, fără folos însă, pentru că o prejudecată nu poate fi distrusă prin contracție. S-a spus că românii sînt desțepți și voturile de la 20 mai 1990 și 27 septembrie 1992 au arătat în ce măsură... S-a spus că sînt cultivați, vorbitori de limbi străine, iar TVR și presa scrisă duc lipsă acută pînă și de vorbitori cumsecade de limba română... S-a mai spus că ar face orice pentru carte și cultură. E destul să privim în jur... Mai mult, mereu mai mult, a fost prelucrată o aparență vorbă de duh conform căreia românul s-ar fi născut poet. S-o fi născut el poet, dar nefrecventarea școlilor și brațul într-un kitsch au un efect dezastruos asupra producțiilor unor inși, altfel de treabă, care continuă să se creadă poeți și tipăresc înainte.

I. Saizu-Nora Eu știu că ingerii nu pling Institutul european, Iași

„Pe cînd credeam că versul e-aproape de mormînt și pregăteam rostirea de ultimul cuvînt, A apărut speranța de-a le vedea-n tipar, Și leșul poeziei prinse ființă iar.“

Acest fragment din poemul „A apărut speranța“ (datat 12 octombrie 1990) este emblematic nu numai pentru concepția

despre poezie a lui I. Saizu-Nora ci și pentru a altora, publicători de versuri.

Așadar poetul simte că „leșul poeziei“ e din nou insufletit atunci cînd d-sale l se ivește ocazia de a tipări. N-a simțit nimic în acest sens altădată ! Nici pe 16 decembrie 1989, nici pe 21 sau pe 22. Speranțele inviate nu sunt legate de cellalti, de evenimente cu caracter general, ci de posibilitatea, brusc, pe 12 octombrie, de a publica d-sa. Atât ! În rest „leșul poeziei“ (oribilă imagine în mintea cuiva care se pretinde poet) nu are cum să fie viificat. În jurul d-lui Saizu pot scrie Dante sau Shakespeare, Eminescu sau Rilke, d-sa va considera poezia un cadavru cîta vreme nu va tipări el însuși.

Dar dacă poezia e un hoit, s-o transportăm la „medico-legal“, să vedem cine a comis uciderea ei. Nu cumva, printre alții, dl. Saizu însuși, care în strofa ci-

tată, ca să nu mai vorbim de altele, se-arată asasin de versuri ? Adică „pregăteam rostirea ultimului cuvînt“ devine, din necesități de prozodie, „rostirea de ultimul cuvînt“. Asta-i limbă română sau crimă asupra cuvîntului ? „Lumea-i plină de contraste“, vorba d-lui Saizu dintr-un titlu, și printre acestea este și masacrarea poeziei de către cei ce, cu hotărîre și fără dezbateri de conștiință, se proclamă poeți.

Oricum dl. Saizu este un versificator mărunț și neîndemînic, intrutotul neglijabil. Fie-i ingerli aproape.

Mircea Alexandru Popa Omul din apă Editura Polidor, 1993

În numai 28 de pagini, Mircea Alexandru Popa adună 50 de texte poetice. Ele sunt edificatoare pentru o perioadă de creație trecută și anume, după informația de pe ultima copertă, intervalul 1983—1986. De ce oare poetul nu a găsit cu cale să ne ofere, în 1993, o selecție a anilor, de pildă : „Noaptea ne înfășoară / în mătasea-i instelată / de fantomatică hetairă“. Consideră perioada 83—86 un vîrf de inspirație (atunci de ce mai precizează data) ? Are de gînd să purceadă la publicarea operei complete în ordine cronologică ? Mister. Tipărirea celor trei rânduri de pe coperta ultimă aduce, oricum, a scuză.

Poeziile, în sine, nu sînt nici mai bune nici mai rele decît ale oricărui om care, știind să scrie, se gîndește că, așa cum face proză toată ziua fără să știe, poate deveni un bun domn Jourdain extins, în numai câteva lecții, și la poezie. De pildă : „Noaptea ne înfășoară / în mătasea-i instelată / de fantomatică hetairă“. „Mătasea instelată a nopții“, ce noutate ! Restul versurilor sînt „la fel de plate cu excepția unui fragment în care răbufnește motivația reală a poetului : „La începuturile mele / am fost eu / și apoi / tot eu“. Acest orgoliu nemăsurat care trebuie să-l fi animat și pe dictatorii cei mai cumpliti ai lumii, în contrast cu realitatea lor capacități, se revărsa, din fericire, la M.A. Popa doar în scrierea și publicarea de versuri. Să-l rugăm să nu intre în politică. Mai bine să ne arate și ce-a scris din 1988 încoace. E mai sigur, parol !

O aventură existențială

Eliberat total de autocenzurile existenței subiective, recenta prezență editorială a poetului Anghel Gădea este, prin excelență, o aventură existențială. Inedit, în mutațiile, variabile, ale gestului liric, altul decît cel adoptat anterior, în numeroase grupaje risipite prin gazetele literare, mai apropiat de modalitățile postmoderniste, cel de acum se desparte de orice experiment rămânînd, prin definiție, un spontan, consecvent cu sine, terorizat pasager de seisme sau de iesiri din contingent, visînd idealul, cenzurat însă mereu de ecuația proximității realiste a faptului cotidian. Evidente sînt, mai ales, apetiturile pentru transluce, pentru ambiguitatea sugerîndă a evenimentelor văzute prin prisma accidentului de la sine grăitor : accident evenimential, sau propus ca meditație parabolică, derutant oarecum pentru cititor, dar incitant la lectură.

„Mai jos cu o noapte“ ni-l dezvăluie pe Anghel Gădea și în ipostaza autoanalizei euforice, dăruit unei stări lirice în care idealul e dedus din „dialectica“ împlinirii etice și a perspectivelor extatice. E înăă, în avataruri și atitudini, o escală a romantismului vizionar, al opririi clipei la adăpostul eternului, dar și al întoarcerii lucide la autoironie. Aventură pe care și alții o traversează, reluînd convulsivile unor ani cînd saturația cere un alt regim atitudinal. Coborînd adică în stradă, în tangașul acesteia, renunțînd aproape programatic la transfigurări, aderînd la parabola faptului cotidian, observîndu-i micro sau macro-climatul.

Acceptat sau nu, ca audiență privată, volumul „Mai jos cu o noapte“ e giruj unei excelente vitalități. Al unei promisiuni reconfirmate. Al unui autentic poet care va trebui să-și ocupe locul care îl așteaptă în generația cu care, mai mult decît onorabil, a pornit la drum.

Aurel Martin

*) ANGHIEL GADEA : Mai jos cu o noapte, (Versuri), Editura LITERA, 1993.

PREMIILE UNIUNII SCRITORILOR PE ANUL 1992

Juriul pentru acordarea Premiilor Uniunii Scriitorilor pe anul 1992, format din : **Cornel Regman** (președinte), **Mircea Ciobanu**, **Gabriel Dimisianu**, **Vasile Igna**, **Mircea Martin**, **Cornel Moraru**, **Eugen Negrici**, **Magdalena Popescu-Bedrosian**, **Constantin Pricop** și **Mircea Sântimbreanu**, s-a întâlnit în ședința finală din 10 iunie a.c. și a acordat următoarele premii :

POEZIE :

- **Cezar Ivănescu** - Alte fragmente din Muzeon (Editura Cartea Românească)
- **Miron Kiropol** - Această pierdere (Editura Eminescu)
- **Vasile Gârneț** - Personaj în grădina uitată (Editura Hyperion, Chișinău)

PROZĂ :

- **Ioan Groșan** - 100 de ani de zile la Porțile Orientului (Editura Fundației Culturale Române)
- **Bujor Nedelcovici** - Îmblânzitorul de lupi (Editura Albatros)

CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ :

- **Liviu Petrescu** - Vârstele romanului (Editura Eminescu)

ESEU ȘI PUBLICISTICĂ :

- **Arșavir Acterian** - Jurnalul unui pseudofilosof (Editura Cartea Românească)
- **Basarab Nicolescu** - Știința, sensul și evoluția - eseu despre Jakob Böhme (Editura Eminescu)

DEBUTURI :

- **Corina Ciocârlie** - Pragmatica personajului (Editura Minerva)
- **Mihai Dragolea** - În exercițiul ficțiunii (Editura Dacia)
- **Smaranda Vultur** - Infinitul mărunț (Editura Cartea Românească)
- **Tudor Călin Zarojanu** - Viața ca troleibuz (Editura Cartea Românească)

TRADUCERI din LITERATURA UNIVERSALĂ :

- **Mihai Cantuniar** - Fernando Pessoa : Păstorul de turme (Editura Europa, Craiova)

LITERATURA pentru COPII ȘI TINERET :

- **Monica Săvulescu-Vouduris** - Un alt glob, vă rog (Editura Ion Creangă)

LITERATURA MINORITĂȚILOR NAȚIONALE :

- **Pusztai János** - Hamu (Cenușă). Roman, limba maghiară (Editura Kriterion)
- **Magdalena Lászlo-Kučiuk** - Vogoni i slovo (Focul și cuvântul). Eseuri, limba ucraineană (Editura Kriterion)

Un hohot în fața morții

Cei care au pândit din umbră și au pus intempestiv și huliganic mâna pe putere și-au îndeplinit - iată ! - toate profețiile politice acum. S-au înconjurat de legi dubioase, și-au însușit palatele altora, sunt păziți de un arsenal perfid, reacționează urgent la valorile inflaționiste. Ori de câte ori își arată, în agonie, colții, năpârliți și devalorizați, leul se adună în sesiuni extraordinare - de ce nu ordinare ! - și-și mai umflă onorariile (acum la nivelul sutelor de mii), îl potolește, pentru orice eventualitate, pe potențialii revoltați, care nu o dată le-au pricinuit dureri de cap, apoi se retrag în colțul pânzei lor de aur (!) și de-a-colo rânjesc satisfăcuți, ca flărele după un festin copios. Încă o victorie a democrației lor originale ! După ei (sau în afara lor), potopul !

Aceste conștiințe putrede, aceste spirite alterate, capabile să concureze pentru galeria cioclilor de Străulești, și-au abandonat promisiunile cu care au înjelat electoratul, au uitat de ce stau cocoțați în fotolii înalte și, mai mult, distrug conștient ceea ce ei nu vor putea ilustra vreodată - cultura română. Singura care a dat dintotdeauna identitatea de neam și limbă a acestui popor, singura care, prin reprezentanții ei străluciți, a erodat dictaturile și instrumentele lor criminale. A venit acum cu tot felul de lamentații, a te ascunde după niște principii false, frizează deja aberația. Nimic nu scuză indeletnicirea neonomencaturistilor întru moartea artei române, în general, și a creației literare, în special. Când țările civilizate au găsit forme legale (!) de a-și proteja și stimula spiritul, ai noștri patrioți le evită ca dracul țămăia. Ca nu cumva aceia, care au cutezat să se împotrivescă totalitarismului să-și păstreze respirația firească și să-l arate tocmai pe ei, aleșii, cu degetul. N-au habar de o lege a sponsorizării, care i-ar putea scoate din stare

de inconștientă în care se află, nu căpătâ, insomnii când aud - cu vederile stau oricum prost ! - că revistele literare își încetează una după alta apariția, iar scriitorii, artiștii au devenit un fel de paria a societății multilaterale, cu salarii în vecinătatea gunoierilor, dacă le mai obțin și pe acestea.

Și totuși ! În aceste condiții disperate, când în literele românești pare să se intruzeze doar jalea, Uniunea Scriitorilor a găsit puterea să-și depășească tocmai acum condiția ce i-a fost impusă și să acorde iarăși premii literare, așa cum a făcut-o în ultimii ani. O stare ororifică, după cum avertiza Laurențiu Ulici, președintele în exercițiu, într-o alocuțiune pe cât de aplaudată, pe atât de acuzatoare în demonstrația sa. Altfel spus, un hohot în fața morții.

Sigur, această festivitate n-ar fi fost posibilă în absența unor complici, oameni devotați creației care, în pofida unei legislații primitive, s-au strecurat printre texte și articole și au oferit, cu o generozitate uimitoare, fonduri bănești pentru ca și în acest an să fie identificată valoarea. Componenta Juriului ca și lista premiilor ne scutesc de comentarii. Prezența personalităților, și de o parte și de alta, vorbește de la sine de un act cultural de excepție, care sfidează pregătirile parastasului ce se anunță. Vom hohoti mereu ori de câte ori ni se va arăta Doamna cu Coasa, trimisă dinspre Cotroceni, Dealul Mitropoliei sau Palatul Victoriei. E în firea noastră să nu ne temem de avertismente facile. Dimpotrivă, tocmai acestea ne îmbărbătează și, de ce n-am spune-o, chiar ne amuză. Politicienii și unicatele de circumstanță vin și pleacă, mai repede decât își închipuie, pe când creatorii autentici rămân, uneori atât de mult, încât nu se mai tem de veșnicia morții, ci de veșnicia dăinuirii lor !

Marius Tupan

Laurențiu Ulici, vicepreședintele Uniunii Scriitorilor, în deschiderea manifestării

D-nei Maria Ivănescu i se înmânează premiul acordat poetului Cezar Ivănescu

Tudor Călin Zarojanu : Premiul pentru proză (debut)

DI. Marcel Ivan, președintele CREDIT-BANK, sponsorul premiilor

La microfon : Basarab Nicolescu (premiul pentru eseu)

LOVINESCU: «Sentimentul toleranței ideologice»

Trecind de pragul resentimentelor con-
iuncturale, Lovinescu afirma, după ce lă-
rurile se limpeziseră și pentru el, că, de
la Maiorescu a preluat, între altele, „se-
ntimentul toleranței ideologice”. La o pî-
lire superficială, afirmația poate părea
fiscată. Căci — s-ar crede — un om de
intransigență lui Maiorescu, necrutător cu
bizidenții, nu ar fi putut da lecții de in-
dulgență. A fost — lucru prea cunoscut
— necrutător cu Panu, Xenopol, Brătescu-
Voinesci sau Duiliu Zamfirescu. În fapt,
la temelie acestor adversități, ca și la teme-
liul altora, criticul junimist așezase re-
pudierea feloniei (din partea vechii val-
lei) sau retragerea unei investiții senti-
mentale presupus a fi nemeritată. Cu a-
devărat însă Maiorescu agreea disputa, con-
trauzicerea și deosebirile de vederi, cu
singura condiție ca acestea să se producă
la obiect și să nu degenereze în atac la
persoană ori în necuviință.

Cu intuiția-i extrem de fină, Lovinescu
a descoperit îndată această calitate, dis-
cretă, a spiritului maioreșcian și nu a e-
șitat să o adopte, de vreme ce venea în
intimpinarea convingerilor proprii. Nu este
 vorba de susținerea unor polemici, ceea
 ce ar fi intrat în regulile obișnuite ale
 jocului, ci de acceptarea, cu drept egal de
 existență, și a altor opinii decât alor sale.
 Toleranță ideologică absolut modernă,
 dedusă dintr-o caracteristică esențială a
 omului de azi, anume conștiința relativității.
 Într-o foarte frecventă carte des-
 pre „adevăr” și „metodă”, H. G. Gadamer
 acuza, prevestind resurrecția lui Protago-
 ras la sfîrșitul unui zbuciumat veac două-
zeci, himera obiectivității trans-istorice și
 afirma dependența valorilor de măsura
 istoricității.

La începutul secolului nostru, spiritua-
 litatea românească se afla la o răscruce
 după ce în ultimul sfert al secolului al

XIX-lea cunoscuse viei polemici care o a-
 șezaseră pe un făgaș convenabil. Jun-
 imismul țesea detașat invingător dintr-o
 înfruntare mai mult pasională decât idea-
 tică, dar lecția privind obligativitatea a-
 daptării la prezent fusese uitată. Lucru-
 rile se aranjau în sensul unui pozitivism
 pe care și curentele naționale îl agreeau.
 Sămănătorismul și poporanismul își în-
 temeliază doctrina pe o tradiție adesea
 primitivă sub specia imobilismului. Social-
 democrația este în cumpăna grea și nu
 poate oferi nici o alternativă.

Reacția, firească, vine din partea ade-
 pților artei moderne, descinși, la rîndul lor,
 din pozitivism, înțeles însă în alt mod.
 Ei nongă absolutismul tradiției, pe care o
 concep diferit, restrîngîndu-i aria și li-
 mitînd-o la individ. Tradiția apără mo-
 dă miștilor noștri de la început de veac
 doar că el drept un mijloc de oprire a
 înului, ci preferînd istoriei colective is-
 toria particulară. Moștenitori ai poziti-
 vismului junimist, în specie, al unora din
 atitudinile maioreșciene, Lovinescu și Dră-
 gomirescu vor continua și adînci citeva
 din orientările specifice marelui critic,
 deși fara grija pe care acesta o arăta nu-
 mitorilor și precauțiilor. Oricum, pînă în
 1916, ei sînt principalii critici și, în par-
 te, teoreticienii care dezbăt și animă pei-
 sajul literar al timpului, impunînd o li-
 mită de o sobră intelectualitate, pe care
 Ibrăileanu încerca zadarnic să o coboare
 printre muritorii.

Din această perspectivă, demn de re-
 marcat este, la E. Lovinescu, apelul la
 aspectul deontologic, de vreme ce relati-
 vismul criticii literare pe care el o practi-
 că provine nu atît dintr-o atitudine ide-
 ologică, dar mai mult dintr-o abordare
 etică. Pînă la începutul primei con-
 flucții mondiale, Lovinescu își întemeiază
 poziția pe o gândire eclectică, selectînd și
 fîntîrînd acele elemente care, însumate,
 vor genera ulterior teoria mutației valo-
 rilor. În Memorii, el își împarte activi-
 tea de acum în trei perioade distincte: u-
 na antisămănătoristă (1904—1906); alta
 colaborării la „Convorbiri critice” (1906—

1910); a treia a „revizuirilor” (1914—1916).
 Să observăm că de aici lipsește înțerva-
 tul 1910—1914, cînd criticul a publicat în
 „Convorbiri literare”. Omisiunea este de
 liberată și urmărește să lovească o dată
 mai mult în junimism. Oricît am supli-
 ni-o, tabloul de ansamblu rămîne tot
 fragmentar. Mai apropiată de realitate se
 arată împărțirea în două perioade poate
 mai limpede conturate. Prima ar îngloba
 colaborările de la „Epoca”, „Viața româ-
 nească” și „Convorbiri critice” și ar avea
 ca limită anii 1904 și 1910; acum criticul
 fondează posibilitatea relativismului es-
 tetic, aplicat într-o adevărată critică im-
 presionistă. A doua perioadă încheiată în
 1916, cuprinde colaborările de la „Convor-
 biri critice” și „Flacăra”. Criticul ape-
 lum în vedere mai ales aspectul moral,
 din care prinde să deducă și germeii
 viitoarelor teorii a mutației. Ambele peri-
 oade prezintă un numitor comun, intru-
 cit, în pofida unor afirmații contrare ale
 lui Lovinescu însuși, pun în lumină ten-
 dința criticului de a legitima și continua
 latura deontologică a criticii junimiste.
 Într-un articol publicat în 1914, el între-
 prinde un bilanț a ceea ce publicase pînă
 atunci (Zece ani de critică, în „Flacăra”,
 III, 1914, nr. 23, din 22 martie), afirmînd
 ca deasupra frumosului se ridică adevă-
 rul moral, nu acela estetic (cum susțineau
 Maiorescu și Dragomirescu). Renunțînd
 ulterior la considerarea impresionismului
 drept o concepție critică și coborîndu-l la
 rîngul de simplu procedeu, prezent la
 oricare critic, Lovinescu nu renunță și la
 relativism, chemare filozofică păstrată
 toată viața. Este motivul pentru care el
 va susține că adevărul, de orice natură,
 este subiectiv și că, în astfel de circum-
 stanțe, valabilă rămîne doar credința de
 stare. Astfel, Lovinescu înlocuiește un
 concept oarecum stabil cu unul variabil,
 atașat mai mult individului decît colecti-
 vității. Pregătindu-și evoluția viitoare, el
 accentuează asupra însemnătății relativis-
 mului moral, ascuns îndărătul concep-
 tului de adevăr („credință”) la legile et-
 icii.

Pe această cale, criticul urmărea și o
 desprindere de maioreșcianism, obiectiv
 pe care l-a urmărit neconștient, chiar da-
 că, mai tîrziu, va propune întoarcerea la
 modelul criticului junimist. Va fi vorba,
 atunci, de un model etic, Lovinescu păș-
 trîndu-și nealterată predispoziția spre di-
 mensiunea morală. Recunoștea, acorîndu-
 i locul cuvenit, dreptul noocrației de
 a stabili destinul spiritualității naționale
 și totodată libertatea fiecăruia de a-și a-
 vansa propria soluție. Pînă la un punct,
 Lovinescu vede îndărătul exercițiului cri-
 tic o afirmare a unei morale a binelui, în
 sensul epicurismului, reușînd să atingă
 astfel detașarea de junimism, pentru care
 critica ține cu deosebire de morala dată-
 riei. Este noutatea pe care o aduce Lovi-
 nescu în critica literară românească ez-
 lînt la început, din ce în ce mai decis dî-
 pînă 1916. Nici Dragomirescu, nici Ibrăileanu
 nu au trecut de pragul unei aritmetici
 a plăcerii, dozîndu-și estimările după pre-
 cepte care atingeau prejudecata. Nu a fost
 nici Lovinescu scutit de erzie, cu deose-
 bire datorită imobilismului toleranței. Dar
 el este acela care, în „Convorbiri literare”,
 definește critica drept „arta de a alege în-
 tre mai multe aparențe aceea care e mai
 îndreptățită a fi adevărul”. Breșa era fă-
 cută din chiar interiorul fortăreței unde
 nu se admisesse niciodată scepticismul. Di-
 namismul — starea funciară a Junimii —
 era subminat de ceea ce chiar Lovinescu
 denumea „pyrrhonism estetic”.

Se petrece acum, între anii 1904 și 1916,
 o continuă căutare a unor constante care
 să argumenteze relativismul. Nimic mai
 dificil decît tentativa de a fixa și defini
 proteicului. Lovinescu s-a angajat în această
 direcție fără ezitare, expunîndu-se în
 mod voit, asumîndu-și în mod deschis în-
 certitudinile. Era o modalitate de deschi-
 dere a intelectualului român, în genere,
 nu numai a unui critic în căutare de su-
 port teoretic. Lovinescu era conștient de
 bătaia lungă a căutărilor sale. Ca și Ma-
 iorescu, el privea critica literară drept par-
 te a unui cuprînzător proces social, drept
 parte a unui ansamblu cultural. De aceea el
 include „conștiința literară” în cuprînsul
 conștiinței umane în general și o consi-
 deră alcătuită dintr-o sumă de deprinderi
 însculte prin intermediul numeroaselor
 canale de care dispune societatea. Așadar,
 fiind un factor conservator, „conștiința
 literară” trebuie modificată, deoarece răs-

punde numai unor stimuli vremelnici și
 unor necesități mărginite. Criticul și-a în-
 fîșit un rol de reformator moral. Într-o
 epocă în care multe din principiile admise
 la cumpăna dintre două secole se clătinau
 și își anunțau dispoziția de a ceda la fo-
 relul de presiuni. Lovinescu era de părere
 că nu are un „spirit afirmativ”, ceea
 ce însemna o recunoaștere a rolului de fel-
 ment, pe care și l-a asumat. Îndolala se
 metodică s-a arătat eficiență numai ben-
 tru că s-a implicat, adesea polemic, în
 dinamica socială a vremii. Deoarece, o-
 pina el, „un critic este un militant”. De-
 sigur, un militant în numele individualis-
 mului.

Maiorescu și Gheroa, urmați de Drago-
 mirescu și Ibrăileanu, erau adepții unui
 rigorism al evaluării care ținea de o e-
 tapă bine determinată din literatura noș-
 tră și de prelungirile subterane ale ac-
 țela. Lovinescu socotea a fi depășită ne-
 cesitatea unor coordonate statice. Ma-
 i mult, în Pași pe nisip, el susținea locali-
 zarea criticii prin supunerea față de do-
 leanțele exprimate de cititori. Era un mo-
 cu totul diferit de acela maioreșcian de a
 înțelege destinația actului critic. Mento-
 rul Junimii se adresa cu precădere crea-
 țurului sau, mai exact, mediocrității și
 submediocrității artistice, spre a-i de-
 monstra lipsa de valoare și spre a formă
 totodată, o platformă unitară în opinie
 publică. Lovinescu este sceptic față de e-
 ficiența criticii în ceea ce-l privește pe
 artist, deoarece crede în independența de
 creație a scriitorului. Cit despre cititori
 acesta prezintă o multitudine de percep-
 ții subiective, criticul fiind reprezentant
 numai a uneia din ele. Cum individul are
 datorită de a respecta marja de libertate
 spirituală a celuilalt, un critic se vede pu-
 în situația fie de a nu se implica în opi-
 niile altora, fie de a face dovada unui spi-
 rit de înțelegere și de a-l lăsa fiecărui
 cititor posibilitatea de a practica alegerea
 pe care o crede potrivită. Eventuala în-
 căercare de convingere poate să aibă loc
 în exclusivitate sub formă colocvială, dî-
 unde și „dialogurile” imaginare de Lovi-
 nescu în „Convorbiri critice”. Acestea sînt
 rîndul mai puțin al aspirațiilor spre pro-
 ceedeele caracteristice artei literare și mai
 mult al nevoii de clarificare a raporturi-
 lor interumane, așa cum Lovinescu le în-
 țelega a exista sub zodia criticii literare.

Urmare firească a unei relativizări ci-
 teodată excesive, în perioada 1904—1916
 scepticismul nu-i convine, pe de altă par-
 te, lui Lovinescu, deși nu poate renunța
 prea ușor la el. Își dă seama că îl apro-
 pie vertiginos de conștiințe ultime și ne-
 dorite, cum ar fi nihilismul, foarte mo-
 dern și atrăgător, convenabil un sceptic
 devotat. Ceea ce nu a fost cazul lui Lo-
 vinescu, înainte de război. Căutînd să di-
 minueze efectele atracției, criticul recu-
 ge la classicismul antic, pentru a restabili
 echilibrul. Era un recurs aproape instinc-
 tiv, o defensă din categoria a celor pe
 care, prudent, Lovinescu și le-a așezat la
 îndemînă chiar de la început. Nu concep-
 să se avînte în a pași pe nisipurile per-
 culoase ale maieuticii și dialecticii fără
 precauțiile necesare. De aceea, între al-
 tele, dialogurile se poartă între Agathon,
 Glykion sau Picrophontis. În afirmările
 dreptului de a fi el însuși, dincolo de prin-
 cipii și reguli estetice, Lovinescu a văzut
 condiția obligatorie și esențială a criticu-
 lui contemporan. Condiție primejdioasă
 dacă nu este susținută și printr-o legătură
 rezistentă cu ceea ce se adevărase durabil
 și aici Lovinescu nu admite înregimentă-
 rea, ci numai dialogul, ca principiu etern.
 „Creația artistică a unui scriitor a unei
 negația unul scriitor dinainte; prin însăși
 ființa ei tăgăduiește ființa altelei. Dar a-
 ceasta prin afirmația puternică a unui
 principiu generator de artă. Și principiile
 se schimbă, dispar și se întorc din nou în
 unde, a căror revărsare nu se poate cu-
 noaște dinainte. A face operă de artă în-
 seamnă a face o afirmație ce nu poate să
 nu se lovească de altă afirmație. În acest
 sens, lupta e firească și îngăduită” — scrie
 Lovinescu în 1914.

Procedînd aiudoma, criticul literar
 vede obligat să nege, la rîndu-i, cele a-
 firmate de predecesori, într-un dialog în-
 resp și îngăduit. Astfel, Lovinescu legitî-
 ma critica prin însăși existența ei, ca for-
 mă superioară de comunicare și ca exer-
 cîțiu suprem de intelectualitate.

Dan Mănuță

date despre DOCTORATUL LUI E. LOVINESCU

În cadrul ediției de Opere de
eu am republicat pentru pri-
tul celor două teze de docto-
tinărul critic s-a laureat la
decembrie 1909. Din păcate,
a socotit necesar să dubleze
textul traducerii în româneș-
tățile culturale comuniste nu
nit o călătorie la Paris pen-
ercetările convenite asupra reș-
veniment. Notele și comentă-
au fost fatalmente sărace și,
nu ne-au parvenit informa-
letare, episodul urmînd a tre-
comentat pe baza mărturisiri-
e mult de Lovinescu însuși.

că grație amabilității doam-
Lovinescu, care ne-a transmis
scrisori și bilete, ne aflăm
le a aduce unele precizări de
onfirme lucruri mai vag știu-
în cazul de față nu e mai pu-
„Printr-o defecție inexplica-
oriei nu pot să-mi amintesc
rejurare am fost adus să iau
rincipală de doctorat pe Jean-
iss, despre care nu-mi închi-
uț ideii prea lămurite din țā-
rile acestea lăstate de E. Lo-
mal bine de două decenii de
tul elaborării și susținerii doc-
u rămîn și pînă astăzi punc-
ire a tot felul de presupunerii
putea face de acum încolo ;
a adăugat după trecerea a în-
mii și tot la fraza de mai sus.

I, 1930, trebuie să ne du-
ipoteză rămîne o oarecare
ntre tinărul critic român și
e care și-l alcăsește drept obiect
i aprofundare, un critic mo-
pe contemporan, ceea ce pe
era în tradiția cea mai stric-
iei, Weiss (1827—1891) fiul u-
i și al unei femei din Tarā
fost un critic cu o activitate
iletonistică. El și-a făcut stu-
multe orășele ale Franței, fi-
final la Paris, unde și-a luat
storie, urmînd apoi o carieră
secundar cu dubla special-
și germană. Ar fi vrut să-și
noașterea acestei ultime limbi,
profesor de franceză la Aix-
apoi de istorie modernă la
g; mirajul Parisului îl va
nou sub forma colaborării la
gazetă independentă Journal
ceea ce-l face să renunțe la
versitară, consacrandu-l ca pe
prim plan a ziaristicii celui
Imperiu. Interesat mai mult
sa libertate de expresie decît
mulă politică anume, el a tre-
onența față de regimul lui Nā-
II-lea la sprijinirea acestuia,
i aduce funcția de secretar de
le frumoase, după ce puțin
fusesse condamnat pentru ac-
de ziarist, fondator al unui
Journal de Paris.
scu prezintă destul de neted
schimbări de atitudine în
xplicindu-le dacă nu și scu-
u de aceeași părere a fost T.
h clipa cînd a primit de la fi-
and volumul. El i-a mulțumit
ele rînduri scrise pe o carte

urești, 24 Martie 6 Aprilie 1909
T. Maiorescu
le dlui E. Lovinescu pentru
nteresanței d-sale monografii
leonul J.-J. Weiss."

e retransmis de la Paris la
e tinărul critic se afla în acel
ferită să fie menționat acest
a verifica tinerea de minie
vinescu ; în T. Maiorescu și
lui critică, la capitolul rela-
u mentorul jurnalist, el dă o
în schimbată a textului, —
tograf pe care afirmă că îl
a T. Maiorescu : „T. Maiores-
ște pentru studiul asupra că-
J.-J. Weiss" (p. 264).

jos textul unei scurte scri-
re E. Lovinescu îi cere cu stă-
esorului său, Emile Faguet,
de a-l păstra pe Weiss ca
eză :

„Paris 11 Mars [1909]
Rue des Carmes 20

Monsieur,

bien voulu me faire le grand
accepter la présidence de ma
doctorat d'université, sur J. J.
liste et critique. J'avais ras-
ongue date les materiaux, et
esent tres avance dans la ré-
mon étude. J'espere qu'on
Weiss complet et dans toutes
de son talent multiple et
i légataire universel, le prince
nis à ma disposition tous les
Weiss, qui m'ont fourni d'as-
ix aperçus.

ive que le Ministère de l'In-
blique a équivalé, ces jours,
es lettres de Bucarest et m'a

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE

văzută de Ion CUCU

Cireșarii în Umbra ploilor : Constantin Chiriță și Ion Horea

După întoarcerea din Cy-
hera, Veronica Porumbacu a-
runcă, împreună cu Aurel
Rău, 9 priviri lirice asupra
Japoniei

1980. O fotografie-eveni-
ment : Florin Pucă bea un
pahar de apă minerală

La două microfoane, despre arta europeană, Dan Hăulică și
Andrei Brezianu

*Am acceptat să-mi fac legătura între
la prințesa de sa. El și-a făcut încredința
J. Weiss, moralist și critic. Adunase de mai mult
timp de la les matheures, et je ne s pas d
lui avansat dans le domaine de la critique
qu'après un 12.11.1909 et une lettre de*

conféré le droit de me présenter au doc-
torat d'Etat. Après être resté deux an-
nées à Paris et après avoir travaillé sur
un sujet, que je possède dans tous les de-
tails, je suis dans l'impossibilité d'en
brendre un autre. Je fais donc appel
à votre bienveillance d'admettre J. J.
Weiss comme sujet principal de mon doc-
torat d'etat, tout en réservant la plus
grande severité sur la qualité et la lar-
geur de mon étude, qui embrassera aussi
la critique dramatique de ce temps.

J'ai aussi l'honneur de soumettre à
votre approbation le second sujet de
these :

Sur la manière dont la Grèce a été vue
par les grands voyageurs français, dans
le XIX-eme siècle (Chateaubriand La-
martine, Lenormant, Buchon etc jus-
qu'aux modernes) et l'influence hellé-
nique sur la littérature française de ce
siècle.

Veillez agréer, Monsieur, l'assurance
de mon profond respect et de ma grande
gratitude.

Eugene Lovinesco
Professeur — Rue des Carmes 20

Traducere :

Domnule,

ați binevoit a-mi face marea onoare de
a accepta conducerea tezei mele de doc-
torat de universitate, despre J. J. Weiss,
moralist și critic. Adunase de mai mult
Vreme documentația și sunt acum foarte
avansat cu redactarea studiului. Sper că
se va vedea un Weiss complet și sub toa-
te fațetele talentului său multiplu și stră-
lucitor. Legatarul său universal, prințul
Stirbey, mi-a pus la dispoziție toate ac-
tele lui Weiss, care mi-au furnizat des-
tule vederi noi.

Or, se întâmplă că Ministerul instrucției
publice a echivalat zilele acestea, licența
mea în litere de la București și mi-a a-
cordat dreptul de a mă prezenta la doc-
toratul de stat. După ce am stat doi ani
la Paris și după ce am lucrat la acest su-
biect, pe care-l stăpînesc în toate amă-
nunțele, mi-e cu neputință să-mi iau al-
tul. Fac apel așadar la bunăvoința dum-
neavoastră de a admite pe J. J. Weiss ca
subiect principal al doctoratului meu de
stat, rezervîndu-vă cea mai mare severi-
tate cu privire la calitatea și amploarea
studiului meu, care va cuprinde și critica
dramatică a epocii.

Deasemeni, am onoarea de a supune a-
probării dumneavoastră cel de al doilea
subiect de teză :

Felul în care Grecia a fost văzută de
marii călători francezi în secolul al XIX-
lea (Chateaubriand, Lamartine, Lenor-
mant, Buchon etc, pînă la cei moderni) și
influența elenă asupra literaturii france-
ze a acestui secol.

Vă rog să primiți, domnule, expresia
profundului meu respect și a marelui meu
gratitudini.

Eugene Lovinesco
Profesor — Rue des Carmes 20

Pe dosul propriilor sale scrisori, solici-
tantul a primit răspunsul favorabil :

J'accepte tres bien J. J. Weiss comme
sujet de these de doctorat d'etat & j'ac-
cepte plus volontiers [aussi ?] le second
sujet.

Je suis tout à vous
Em. Faguet

Traducere :

„Accept foarte favorabil pe J. J. Weiss
ca subiect al tezei de doctorat de stat și
accept cu și mai mare plăcere [indesci-
frabil] al doilea subiect.

Cu totul al dumneavoastră
Em. Faguet"

Această neobișnuită procedură confirmă
avaritia excepțională a omului, care, du-
pă cum spunea două decenii mai tîrziu
fostul său student, cînd îi răspundea la
o scrisoare [...] rupea din economie din
propria ta hîrtie și în manuscrise, din a-
ceeași economie de hîrtie, ducea toldea-
una rîndul pînă la urmă, însemnînd tri-
miterile la început de rînd prin simplă
paranteză liniară" (Memorii, I, p. 139-
140).

Alexandru George

mihai gramatopol

Săpăturile arheologice de la Dirlidava și importanța lor istorică

pentru mai buna cunoaștere a perioadei clasice

a civilizației geto-dacice din spațiul carpato-danubiano-pontic

(Raport preliminar și definitiv)

În răstimpul în care am fost director adjunct-unic al Institutului arheologic din XYZ, am început o serie de săpături în mai multe așezări geto-dacice din Muntenia și Oltenia, toate situându-se cronologic în veacurile I î.e.n.—I e.n. Aflat pe locul actualelor sate Scornicești, Berevoești, Valdeei, Mitomănești, Vatra și Dirligeni, aceste așezări constituie un facies cultural geto-dacic cu caracteristici distincte și tipice nu numai prin raport cu contextul general al acelei vremi, el dovedindu-se a fi încă și mai activ după cucerirea romană și chiar după retragerea aureliană, vădindu-se în cele din urmă ca unul din factorii importanți ai etnogenezei poporului român pe vatra sa milenară; atare constanță culturală și-a adus aportul ei însemnat la crearea spațiului mioritic care se definește astăzi prin „să moară și capra vecinului“.

Nu credem că greșim dacă în actualul toponimic Dirligeni am întrezări antică Dirlidava care, cu toate că nu apare pe Tabula Peutingeriana, deși s-a constatat fără putință de tăgadă că a fost un punct de răscruce al drumurilor ce legau din cele mai vechi timpuri Orientul antic de Occidentul european, așa cum au dovedit-o studiile anterioare ale lui Ion Ionescu-Turturea, merită pe deplin cinstea de a fi localitatea eponimă a faciesului cultural geto-dacic pe care încercăm să-l creionăm în cele ce urmează.

În ce constă deci originalitatea culturii Dirlidava? Cultura Dirlidava are puține caracteristici, dar fixe, căci, precum spuneam, le regăsim nu numai în perioada etnogenezei românești, ci și în veacurile mai apropiate vremii noastre, acuzând o recurență, mai ales în perioadele de adîncă mizerie materială și morală, ce nu ne sfiim a o compara ca pondere și însemnatate cu momentele de sincronism rapid și imitație creatoare care de atîtea ori au readus ceea ce a mai rămas din latinitatea orientală la unison cu restul Europei civilizate. Nu dorim să se înțeleagă din astfel de afirmații că ne-am îndoi servil din șale în fața unor idei străine de neoșismul nostru, de vatra românească matricială, de spațiul mioritic modelator.

Din punct de vedere arheologic, cultura Dirlidava se caracterizează prin ceramică lucrată uneori la roată, cel mai adesea însă cu mîna, știut fiind din antropologia culturală că ce-și face omul cu mîna lui nici dracu' nu mai poate desface. Așadar există două forme ceramice principale: ceașca dacică și cana dacică. Frecvența lor în zeci de mii de exemplare (distruse) nu se poate explica în contextul carpato-danubiano-pontic decît prin două motive pe care de altminteri le și confirmă prin contrariu:

1) acțiunea pandacică a lui Burebista care a interzis cultura viței de vie, impunînd atare interdicție pe vastele teritorii dacice ce le-a supus voinței sale, teritorii întinzîndu-se de la Tisa nu numai pînă la Nistru dar și mult dincolo de el, pînă la Olbia (astăzi Odesa); datorită acestei expansiuni teritoriale și a prohibiției băuturilor alcoolice, au ieșit subit din uz vasele de băut destinate unor astfel de lichide, cum ar fi de pildă ritonurile, cu sau fără perforație la vîrf, ceea ce impunea consumatorilor golirea dintr-o dată a lor pentru a putea, în fine, să fie lăsate din mîna, fără riscul de a li se vărsa prețiosul și blestematul conținut;

2) deprivarea senzorială a celor mai buni fii ai acestui neam, deprivare prin care se asigura dănuirea lui multimilenară. Respectiva deprivare senzorială a fost descoperită, cercetată și teoretizată de regretatul doctor Ciocanel, în studii de o mare însemnatate teoretică și practică. Deprivanții geto-dacici consumau deci, în locul mustului de poamă

laptele de mioară în bine ștulatele lui forme: iaurtul, în ceașca dacică cu gura foarte largă, laptele bătut, în cana dacică cu miner și buza evazată.

Uneltele din fier erau și ele tipice: ranga, toporul, cuțitul. Acestea sînt cel mai adesea găsite în săpături, alături de bita din lemn tare, aproape de duritatea fierului care, la daci spre deosebire de celți, era de mai puțin bună calitate. Fiindcă erau mulți și mai ales pașnici, în clipele de primejdie ale statului unitar geto-dacic, băștinașii foloseau ca arme de apărare uneltele lor zilnice mai sus amintite. Astfel de momente nu erau din nefericire rare. Burebista, de exemplu, avea o perpetuă teamă de loviturile ce puteau fi date statului său, impus cu forța și cu sabia (altă unealtă pașnică) diverselor triburi dacice. Se cunosc atare acțiuni punitive împotriva potențialilor dizidenți de la cîmpele (cetățile Helis și Hilariopolis, cu populație amestecată și aflată în legături comerciale și culturale cu grecii), cînd Burebista, nesigur pe propriile lui forțe armate a chemat în ajutor, cu uneltele lor cu tot, pe minerii de la minele regale de aur din Munții Apuseni. Se pare că aceste acțiuni nu au reușit să-i mărească nici ele dorita popularitate, căci a căzut victimă uneltirilor șefilor de triburi, în același an în care și Caesar, la Roma, era asasinat în Senat (44 î.e.n.).

Lupta celor atinși de morbul libertății și individualismului grec și despre care autoritățile statului totalitar pu-

neau că trebuie să părăsească țara (disidenți, sic!), lupta lor deci cu ceilalți, foarte mulți, care voiau a trăi fără griji apărîndu-și dreptul legitim de a-și amînosi între ei, fără nici un fel de amestec din afară, obiala națională (securentes) — a durat încă destulă vreme după dispariția lui Burebista, emiîndu-se părerea, în vremurile de azi, evident tot din surse străine și de către elemente obscure, că atare băștinașii s-ar fi sustras *illo tempore* de la procesul romanizării, învîșind chiar și în zilele noastre româna ca pe o limbă străină.

Decoratia ceramicii de care vorbeam era realizată în motivul ramurii de brad, ceea ce din punct de vedere spiritual, prin chiar preferarea acestui motiv, vădește o firească înclinare, mai ales la deprivanții senzoriali, pentru culoarea în chestiune. De unde și zicala, rămasă peste milenii, ai noștri ca brazilii.

O altă trăsătură caracteristică a culturii Dirlidava este distrugerea violentă a tuturor așezărilor ce se revendică de la acest facies. În atare privință cercetătorii sînt într-o necontenită dispută, conform adagiului calchiat după plautianul *homo homini lupus, anume eruditus erudito lupissimus!*

Care sînt teoriile ce stîrnesc nu numai discordie științifică, dar și o adevarată dezbinare etnică ce ar putea primejdui chiar ființa națională, lovită fără cruțare și în chip jignitor în însăși obîrșile ei sacre?

Etnogeneza poporului român, într-o interpretare frizeristică

Spre deosebire de textul anterior, pus în întregime în ghilimele fiindcă el se datorează unui autor necunoscut (în nici un caz lui Anonymus, notarul regelui Bela al III-lea al Ungariei) și fiindcă provine din arhive secrete presărate pe plajurile patriei, faptă de care s-au făcut vinovați acei deprivanți senzoriali ce vor fi condamnați pe viață la consumarea exclusivă de iaurt și lapte bătut (cu bastonul de cauciuc) — așadar spre deosebire de textul anterior, cel de față relatează o istorioară adevărată pe care o dețin de la regretatul prof. Ion Berciu din Alba-Iulia, în temeiul al Muzeului arheologic de acolo și al prestigioasei reviste „Apulum“.

Pentru subțiri pretexte de simpatii liberale, comuniștii l-au azvîrlit în închisoare pe Ion Berciu și l-au deținut mai mulți ani. Proaspăt eliberat, profesorul Ion Berciu se duce într-o bună zi să vadă cum mai arată Muzeul pe care-l părăsise în condiții dramatice.

Stupoare! Din depozitele vastului

Lapidariu roman, cel mai important din Dacia Superior, fusese scos și așezat la loc de cinste pe un pedestal, cu o draperie bleumarină în spate, un imens falus din calcar, înalt de aproape 2 m, descoperit într-una din cele două așezări romane de la Apulum și care era simbolul unui cult destul de răspîndit în antichitate.

După arestarea lui Ion Berciu, comuniștii numiseră director al Muzeului un... frizer. Se știe că în afară de piepteni, foarfece și chitară, Figaro era în străfundurile sale... revoluționar de tradiție. Cu precădere în țările latine o comedie ca aceea a lui Beaumarchais, sau mai tîrziu Nabucco a lui Verdi, ori mult mai devreme comediiile lui Moliere (jucate în premieră de vizionari dinaintea monarhului absolut și a curții sale), puteau avea ecouri de temut pe plan social, urmări revoluționare.

Figarul bălgrădean, falocrat precum se vede, ca și omologul său valah, don' Nae Girimea, posedă în felul său nu

Susțin unii că deprivanții senzoriali sau securentes (care nu au nimic în comun cu procesul privatizării actuale și atins limita superioară a suferinței, desprinzîndu-se de lume materială și ca atare, nemaipăsîndu-și de civilizația lor multilateral dezvoltată, spărgeau ceștile și cînille dacice în de dispreț pentru tot ce e muncă și nuri lumești (colective sau personale) ca formă de proprietate) sau ope-

Alții spun că deprivarea senzorială, prea îndelung practică ducea la deprivare psihică și aculturație, știut fiind că produsele lactate, mai ales brînză și iaurt, se acreau repede în vremea de căldură din spațiul carpato-danubiano-pontic. Cîțiva merg pînă înrîndu-și că nu se rușinează să afirme, de rolul al tuturor acestora, existența nepăsării a geto-dacilor în general și celor din cultura Dirlidava mai în special față de propriul lor trecut, de prețuirea lor monumente istorice.

În fine, alții afirmă că influența a fost atît de puternică încît cultura veselei din metal a dus la dispariția gherei celei din lut. Începuturile delor dacice au fost puse și ele în seama celților. Ba chiar unii se te zoomorfe din lut, reprezentînd precădene animale domestice, și care și porcul, se pretinde că tot el s-ar datora. Această teorie a un singur neajuns. Nici un vas românesc și nici o monedă geto-dacică nu s-a găsit în așezările culturii Dirlidava.

Dar cele de mai sus nu se împotrivesc cu conștiința istorică atît de înaltă în spiritul strămoșilor, este o invenție a vremurilor noastre, noi, comuniste ori neocomuniste. Automareșalul l-a pus pe istoric să scrie că Burebista și-a întins pînă la Odesa pe care ar fi dărit în chip simbolic și premonitoriu, văzînd peste veacuri ocuparea Nistrului drept contraparte a răpirii melnice a Ardealului de Nord. Ia lucrurile au început să meargă efectuîndu-se retrageri după reșterea pe poziții dinainte stabilite, a chiar la deprivatul Petriche Lupu l-a văzut pe Moșu, L-a chemat pe front să încurajeze armata. L-a însășadar în expresul Maglavit-București apoi în avion și după slujba la funeraliile a unui înalt sobor de precintrebat înaintea unei mari mulțimi viitorii eroi: „Ei, ce spune Moșu Petriche?“ — „Că asta-i zituția, Mareșal!“

Pentru conformi

Mircea Eliade și detractorii săi (XVI)

Un personaj eminent și simpatic:

Oscar Lemnaru

Nu as fi vrut să scriu în acest serial decât despre detractorii foarte importanți, oameni care reprezintă cu onoare fie instituțiile de ocrotire socială (de la k.g.b la securitate și de la comintern la siguranța statului) fie cele privind noua ordine literară. Trăgătorii izolați, micii kilileri preocupati doar de orgoliul lor de artiști ai asasinatului erau, în proiectul inițial al serialului nostru, cu desăvârșire excluși. De aceea, când într-o frumoasă după-amiază bucureșteană domnul Mandocă Mircea arhivar absolut al continentului Eliade, mi-a pus în față dactilogramele unor articole semnate de Oscar Lemnaru, lam replicat că despre Oscar Lemnaru nu voi scrie. El este un personaj eminent și simpatic, un Belu Silber al fantascienței bucureștene, un donjuan al vocabulei spumante: un bărbat inteligent care știa să petreacă. În fine, e chiar un bun polemist și de-ar fi avut ambiția să rămână mai mult la masa de scris, și-ar fi pus în valoare vocația combatantă. Cum, Dumnezeule, să-l consideri pe Oscar Lemnaru detractor al lui Eliade? Există, ca să fim sinceri, OSCAR LEMNARU?

Recitind studiile domnului Mircea Braga, cel care i-a reeditat, în 1975, operele complete, îți dai seama nu numai că Oscar Lemnaru există, ci că se poate alinia numelor pe care, într-un context sau altul, le-am evocat. Prozele sale fantastice, scrie M. Braga, sunt de o „rigurozitate exemplară”. Pe el și nu pe Dinu Nicodim ar fi trebuit să-l laude până inspirată a lui Virgil Nemoianu. „Oscar Lemnaru este un publicist inteligent, cu informații filozofice și spirit logic, cu stil volubil, prea făcucător... Dar, în fine, o minte distinse despre O.L. George Călinescu.

„Rigurozitate exemplară, minte distinse, spirit logic, ce putea fi mai opus literaturii lui Eliade? Dacă Oscar Lemnaru există și am văzut că există — el există în opoziție cu Mircea Eliade.

Va fi, cu alte cuvinte, un detractor de nădăjde.

Lăsăm la o parte vremurile interbelice în care Oscar Lemnaru îl ataca pe Mircea Eliade („și ai săi”). Putem considera că era ca și Miron Radu Paraschivescu, ca Belu Silber sau ca Lothar Rădăceanu în slujba cauzei. Nu-l puțin să servești cu devotament cauza justă. Cum nu a urcat sus de tot după 1945, presupunem că era plinit și angajamentul său polemic e altul.

Primul articol care ne interesează aici, publicat în Dreptatea nouă, an II, 23 ianuarie 1946 se cheamă Cărțile unei generații. „Recitind cărțile generației de la 1935...” își începe Oscar Lemnaru opera sa de adevărat detractor subliniind că nu-i

vorba de „generația de la 1927” sau de „generația de la 1930”, ci pur și simplu de generația 35. De ce generația 35? Fiindcă la 1935 a început să scrie Oscar Lemnaru — în urma unui pariu cu soția — opera prozastică! Cele câteva nuvele compuse în urma parului poate bănuți căitorul, ar fi mai importante decât toate cărțile lui Eliade. Cioran la un loc! „Cărțile generației de la 1935 au reprezentat — ca fenomen de cultură — o poziție cu totul izolată, o poziție care nu era cuprinsă nici măcar virtual în preocupările spirituale românești”.

Cei de la 1935 erau o eroare a naturii. În consecință, ei au dispărut în urma îndreptării survenite după 1944: „O mână de oameni voiau să răstoarne lumea gândirii și a conștiinței. A fost cea mai de testabilă cruciadă a obscurantismului. Mircea Eliade, Emil Cioran, Paul Sterian și alții ejusdem farinae au crezut în aventura spirituală...”

Să recunoaștem, frazele nu sunt chiar atât de detestabile. De vreo patru decenii ele au revenit mereu în articolele unor gânditori raționaliști. Ne-am obișnuit cu ele. Prin umare, omul logicii, al argumentului, al puseului, asul zicerii de duh, victoriosul parlor are dreptul să se pronunțe cu privire la concurență. Poate să-l conteste pe autorul de nuvelă fantastică Eliade, pe autorul de aforisme Cioran. Și el e autor de nuvele, și el produce aforisme. Și el e om de succes. Sau, în fine, un câștigător de pariuri:

„Îmi aduc aminte, scrie victoriosul că, întâlnind pe câțiva dintre acești mentori ai scrisului nostru de atunci, căpătăm asigurarea că fundamentele lumii se vor

prăbuși și că un om nou se va naște; un om care să bilbaie în loc să vorbească împede, un om care să opună realității înconjurătoare nu știu ce extaz mistic. Erau bucuroși și siguri că își închipuiau că ce a cucerit umanitatea în milenii de eforturi a dispărut, pentru a face loc victoriei întinericului. / Pe unde or mai fi aceștia și ce vor mai fi gândind astăzi, când lumea crede tot mai mult în obiectivitate, în claritate, în raționament, în încredere?”

„Frumoase versuri spune țara, vorba poetului.

Nu voiam să scriu despre Lemnaru fiindcă știam că el nu aparține echipei care face ordine, stipendiilor lui Chișinevski și ai tovarășei Ana. Era la începutul lui 1946, când intelectualii care credeau în obiectivitate, în raționament, în confruntare aveau dreptul să se războiască până-n pânzele albe cu ceilalți, care oricum pierduseră pariul. Și chiar războiul.

În anii în care lumea care credea în obiectivitate, în raționament, în confruntare a pus muncitorește mâna pe putere aruncându-i la zdup pe cei care se îndojau de victorii infinite ale rațiunii, Oscar Lemnaru va fi înzestrat cu o Cronică a limbii literare la Viața românească. Să recunoaștem că e cam puțin. Va mai traduce — în colaborare — din Vera Panova și Nikolai Virla, doi minunați exponenți ai literaturii omului nou. De altfel, problema omului nou era în curs de rezolvare și unchiul Oscar punea umărul.

Nu, nu așa cum puneau umărul cei harnici, marii producători de literatură realist-socialistă! În anii în care Petru Dumitriu scrie, una după alta, capodoperele Drum fără pulberg, Pasărea furtunii, Vânătoare de lupi (ca să dăm un exemplu) Oscar Lemnaru abia poate fi citat cu câteva pagini bine orientate.

Și nu am fi scris acest articol dacă nu ne-am fi dat seama, recitindu-i opera, că momentul său de vârf e atins de alt articol împotriva lui Eliade, publicat tot în Dreptatea nouă, în februarie 1946:

„Dintre vinovații care au supraviețuit acestui uriaș înclăstări, voită și de ei, pe Mircea Eliade îl socotesc răspunzător pentru acțiunea de contaminare a tineretului, cărui i-a fost mentor. Acest om se bucura ca toți impostorii de succes de un mare prestigiu în ochii uimiți ai ace-

loră ce nu pot distinge onestitatea de țără, minciuna de adevăr, dreptatea de infamie. Ar trebui să se ceară socoteală pentru atâtea idei ce le-a pus în circulație, pentru atâtea orori pe care le-a laudat, pentru atâtea prozelii al căror spirit obscur a fost dinamizat de scrisul necontestatului „șef al generației” sale. Prea ușor pentru a se trece cu vederea o acțiune atât de scormonitoare și atât de bogată în urmări nefaste”.

Oscar Lemnaru nu-l singurul care caută, în 1946, criminali de război. E moda zilei, se poartă. Baranga scrie o carte întreagă despre ei: Ninge peste Ucraina. Cam fiecare om de bine care se duce la procesele „marilor trădări naționale” scui-pă cu nădejde.

Nu mi-l închipui pe unchiul Oscar stipendiat al cominterniștilor de veghe. El este doar detectivul care vrea să-și pună în serviciul cauzei talentul de logician. El e doar pariorul care se joacă de-a hoții și vardiștii. E un joc logic în care inteligența poliștilor biruie prostia criminalului.

Lipsit de plăcerea de a fabula, de Lust zu fabulieren (după cum îi spunea Ion Barbu, companion de cafeana) Oscar Lemnaru transferă totul în ecuații. Într-un război ca acesta și printre confrății intelectuali trebuie să fie criminali iar problema identificării intelectualilor criminali aparține celor destepti.

Oscar Lemnaru este, fără îndoială, un om destept.

Tot mai mulți oameni destepti vor apare pe măsură ce lumea cea mai bună cu puțină pune mâna pe putere, iar lumea cea mai rea e condamnată la închisoare sau la exil. Vânătoarea de vrăjitoare în floareste mai ales după 1948 și ia un avânt copios după ce revoluțiile anului 1956 sunt înfrânte. Sub semnul celui de a doua etapă se va afirma un coleg al lui Oscar Lemnaru, semnat, în Contemporanul din 21 dec. 1956, al articolului Transfugii „ercează”. Autorul ne informează că „noul volum de nuvele” al lui Mircea Eliade, Minuit à Serampore, a fost comentat în „răspândita revistă Nouvelles littéraires de către Robert Kemp, unul dintre criticii cei mai importanți „de pe malurile Senei”. „De la început acest critic se declară consternat că Mircea Eliade mai poate face atâtea caz de magie și ocultism, care «vreme de mii de ani au lăsat să zacă în ignoranță și în superstițiile cele mai funeste, sute de milioane de oameni»”.

Acuzațiile lui Oscar Lemnaru se opreau la decenii de pariuri pierdute sau câștigate; acuzațiile din Contemporanul devin atotcuprinzătoare. Ele nu se referă doar la crimele unui grup reacionar, ci la întreaga „lume capitalistă”, evident criminală. Eliade e complicele ei.

Abia către sfârșitul articolului cititorul oarecum inițiat poate să-și dea seama că nuvelele nu sunt inedite. Eliade le publicase în România înainte de război. Calitatea de scriitor român i-a fost însă retrasă lui Eliade care nu mai are dreptul la nimic. Totul trebuie să înceapă de la calitatea sa de „transfug”. De la statutul său de răufăcător.

În 1946 un șir de articole îi așeza pe Eliade între criminalii de război. Peste zece ani, povestea cu crimele s-a banalizat. Autorul „transfug” este acum într-o conspirație mondială nou-nouță.

Cornel Ungureanu

Spectator

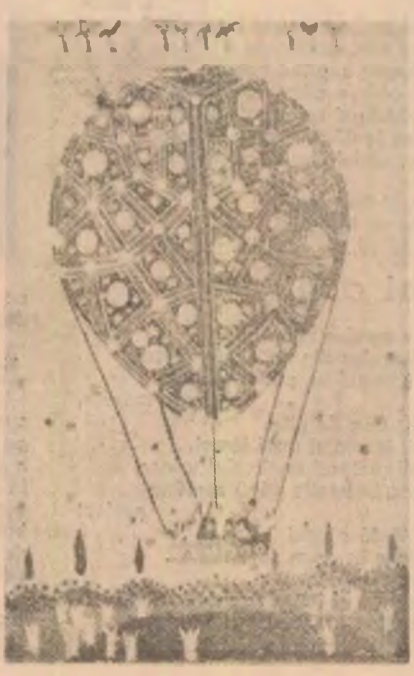
Sinuoasa traiectorie a valorii (IV)

Maratonul gălățean a continuat cu „Oamenii cavernelor” de William Saroyan, o dramă care face cinstire oricărui teatru. În scenografia Ancăi Păslaru (care stabilește, inspirat, locul, atmosfera și spațiul acțiunii — scena unui teatru părăsit, care va fi demolat, dar și imensa cuscă în care zac prizonierii soartei, dezmoșteniții vieții), regizorul Mihai Lungreanu a ratat un spectacol de înaltă tensiune dramatică, rezumându-l la câteva scene bine combinate și variat colorate, infundându-l, apoi, într-un obscur din ce în ce mai dens, mai artificios, fără grația aferentă conflictului dur, cu accente puse întâmplător, din lăptosă scenică neputând să decantezi story-ul, de intrigă și relații interumane, de punctul culminant! Nu-i vom reproșa că a ales varianta cuminte, clasică (niciodată desuetă), dacă sunt respectate tuncelile profesionale de expresie teatrală, cu vibrant fior dramatic), ci că a plusat în montarea sa pe nepăsarea și stoicismul filosofiei proprii eroilor și dramei saroyane, pe deosebi și puritatea și forța cu care și duc crucea. A atenuat zburile, valurile, vânturile! Eroii au înțeles totul, adică zădărnici, deci nu au înțeles nimic și vor dispărea prin necombativitate. Esența omului este neîmplinirea, moartea, refuzul așteptării și imposibilitatea prinderii ultimului tren. Iar, prețutindeni, violența! Oamenii cavernelor (uptă, totuși, cu moartea, mai ales o sfițează, prin voință și speranță, prin conștiință, și-o fac pricteană, o înțeleg și o iubesc, pentru a-și pregăti... ieșirea din scenă! Vitalitatea, flacăra interioară

(chiar pălpândă), suplețea spirituală, umorul stenic... toate acestea și alte stări trebuiau bine instrumentate scenic, nu doar stăruitoarea cuminenție și tonurile accluiși necrolog, nu doar lapidaritate, miopie și manihelism. Trebuia ardere și dinamism temperat, o nuanțare profundă a cuvântului, încât spectatorul să o-magieze și să respecte slințenia, demnitatea și umanismul oamenilor cavernelor. Suntem dator să remarcăm prestația (foarte aproape de complexitatea personajului) Ioanei Citta Baciu, în rolul Regina, care se înscrie în vultele expresive consemnate mai sus. Apoi, vom menționa eforturile actorilor Gheorghe V. Gheorghe, Liliana Lupan și Grig Dristaru de-a se ridica deasupra tiparelor regizorale, desenate pentru personajele: Regele, Fata și Ducele, dar nereușind să atingă armoniile și dezacordurile partiturilor compuse de Saroyan. Ceilalți actori, fiindcă n-au avut mult și dificil de spus, ceea ce au zis n-au spus chiar... catastrofal! Dacă se va dori, spectacolul va... crește!

„Jacques și stăpânul său” de Milan Kundera, după Diderot, în regia lui Adrian Lupu și scenografia lui Mircea Răbinski. Acest „divertisment diderotic”, retranscris scenic de originalul Kundera, a fost transfigurat teatral de Lupu într-un spectacol rezistent valoric, în spiritul plin de sevă filosofică și morală al spumosului dialog dintre Jacques și stăpân, scenele reconstituite scăzând, din păcate, tonusul de altitudine expresivă al celor doi excelenți actori: Mihai Mihail (Jacques) și Eugen Popescu Cosmin

(Stăpânul). Umorel a fost servit cu pipe-ta, în diapazon fin, seriozitatea ușor bufonă a lui Mihail obligând publicul la zâmbet și haz estompat, urmate de confort inteligent, meditativ, completarea fiind accliptoare prin vulcanismul și pasionalitatea lui Cosmin, volubilitatea și gargarismele rezonând, aici, perfect cu personajul, Mișcarea, gestul, rostirea s-au mulat bine pe cadrul mistificator și fanatic al Stăpânului, pe fondul flesc, serios, ironic și slujitor auster al adevărului, filtrat cu măsură de Jacques. Abstracțiunile, ca și năstrusnicile aventuri, rememorele, ca și reclusiunile aproape monahale, sunt redute cu varietate de mijloace teatrale, jocul complex al protagoniștilor oscilând capricios între comedia sobră, cu tușe tragice și tragismul comic, cu respirații disimulate, escamotând avatururile afemeiatului și decodificând eternul mister feminin, mai ales în prezența (provocator arhitecturală) a

Liliane Lupan (Harpita). Tocmai prin comparație cu creațiile acestor trei actori restul distribuției afectează valoarea estetică a spectacolului, coborând scenele (în care apar) în subsolul mediocrității. Scenograful structurează spațiul abstract al scenei goale, servind stilul dramatizării, dar folosirea unor sărăcăcioase folii de plastic pentru jocul transparent al umbrelor în scenele-reconstituire ale aventurilor amoroase, face evidentă și sărăcia ideatică și de inspirație. Costumele stilizate, nici ultramoderne, nici de epocă, ale celor doi eroi don-juanești, servesc actualitatea demersului scenic, spectacolul avertizând contemporanii de primejdii care pândesc astăzi pe cei care se-neacă-n valurile erotismului obsedant, bolnăvicios.

„Oameni și soareci” de John Steinbeck, un alt cap de operă în oricare reperoriu teatral, nu a fost un spectacol valoros, pe măsura textului și-a combustiei sale dramatice, regizorul Victor Moldovan realizând o copie palidă, în registrul velt, a tulburătorului spectacol de acum două decenii de la Naționalul bucureștean. Gabriela Bondărescu Catargiu reconstituie sugestiv (în condițiile financiare precare) un gorgan la margine de apă, plin de stufăriș și umbre amenințătoare, apoi austerile spații ale unei austeri ferme americane. În lipsa unei dinamici firești și a unei bile tensiunii, spectacolul se târăle, la zăeste, plictiseste. Își salvează rolurile George Serbina (George — minus mitraliera replicilor și cantonarea tonalității în zona gravă, fără nuanțare) Stelian Stancu (Lennie — masiv și blând, cu unele inflexiuni vocale infantile, cu sincopele inerente psihopatului, lovit cu leuca-n cap, cu crizele de frică patologică, amintindu-ne prea mult de Florin Piersic) și Aurelian Georgescu (Slim). La cotele amatorismului își cantonează personajele Cătălin Tudor Manea (Curley) și Tamara Constantinescu (Soția lui).

Vlad Andrei Orheianu

Îmblinzirea tainei

Oricât de mult am încercat să reduc adevărul la un eveniment anume al dezvoltării și la o anume configurație categorială, principiul suveran nu va aminti în permanență că dincolo de ceea ce am cunoscut și cunoaștem se ascunde esența noumenală, că deși sintem copleșiți de lumina orbitoare a Ființei revelate nu putem ignora misterul care o învăluie (și care o va învălui pururi) Misterul — ca mister — atrage atenția asupra deschiderii ce va urma myo înseamnă să nu uităm, a lucheide): orizontul original poate fi atins, străbătut metodic, cu pasul categorial al gândului, dar rămâne — și va rămâne pe veci — parțial închis (myo): învăluit în taina ce traduce sentimentul tulburător al rațiunii incapabile de a cunoaște — dintr-o dată — tot adevărul, sentiment pe care aceasta îl are — și îl poate avea — de vreme ce, paradoxal, ontu este drumul încă nedeslușit, absența (concomitentă) a Prezenței. Dacă nu ar fi astfel, dacă rațiunea nu ar simți propria-i limită (și limitare), dară nu ar adu-meca, pe de altă parte în-formul, în-creatul, nu ar putea sesiza misterul ce o învăluie de pretutindeni, nu ar înțelege că dincolo de acest peisaj original — pe care l-a descoperit acum — se întinde un finut tainic și necunoscut spre care se îndreaptă (de vreme ce l-a adu-mecat) și pe care îl va descoperi cindva.

Misterul (ca mister) presupune, în același timp, imaginea — configurație, forma, ideea — ce se ascunde în spatele (sau în profunzimea) lui: fundamentul: principiul suveran: acel Ceva nedeterminat în totalitate, dar prezent totuși — de vreme ce e învăluit în mister. Dacă nu am porni de la certitudinea că Ceva este, nu am putea surprinde, gândi, nici numi misterul (ca mister); nu ar avea ce anume să fie învăluit în mister. Ascunderea trădează, în primul rând prezența Celui (Cellei-ce-se ascunde în spatele configurației ideative, prezență incontestabilă și reală tocmai pentru că Ceva poate fi învăluit în mister.

Misterul tănuiește, așadar, prezența certă spre care putem înainta stimulată de faldurile ce o învăluie. Dacă bănuia Prezență nu ar fi misterioasă,

nu am încerca să o deslușim și nici să o atingem; nu ne-am apropia cu gândul de tulburătorul ei miez pe care îl simțim pușind și de care ne simțim atrași irezistibil. Misterul reprezintă subliniem din nou, umbra la adăpostul căreia se ascunde imaginea oarecum vagă a prezenței, umbră legată de propria noastră ființă și rațiune cu invizibile fire, umbră care ne îndeamnă să ne apropiem, pe nesimțite, de scena ascunsă deocamdată ochilor noștri, să smulgem în cele din urmă cortina apăsătoare ce ne desparte de piesa pe care o simțim desfășurându-se „în spate” ferită de privirile indiscrete ale spectatorilor, piesă care ne privește și implică. Dincolo de perdeaua aparentei se ascunde esența a ceea ce este Acolo: Dincolo și aici, în aceeași măsură.

Misterul este, în fond, un rezultat: sinteza dintre cunoaștere și obiectul vizat. Iar sinteza se auto-contemplă și se evaluează. Cunoașterea se întoarce asupra-și, sesizând rezultatul propus de propria-i lucrare. Locul acesta e misterios, de pildă, pentru că ceva indefinit îmi scapă; pentru că nu îl înțeleg deplin; îmi dau seama de misterul difuz ce-l învăluie, îmi dau seama de cunoașterea mea parțială și înțeleg că obiectul cunoașterii — locul acesta — e legat strâns de privirea scrutătoare a ființei mele, că obiectul ca atare nu poate fi extras din câmpul cunoașterii ce-i conferă substanță și culoare, că misterul său izvorăște, cu alte cuvinte, din mine însuși și din prezența sa obiectivă, simultan.

Misterul îmi atrage, deci, atenția asupra feței nerelevante a lucrului și, la fel de mult, asupra incapacității cunoașterii mele de a înțelege lucrul ca lucru, îndemnându-mă să îl cercetez cu atenție, să îl analizez, din toate părțile, să adinlesc astfel procesul însuși al cunoașterii. În cele din urmă taina se va risipi, iar față nevăzută a lucrului se va revela în deplina lumină a conștiinței care nu va ezita să alunge neliniștitoarea umbră: eu sint cel ce sint, aici-și-acum, iar obiectul cercetat e lucrul acesta, ale cărui proprietăți apar logic, la o minuțioasă analiză.

Zori.
O lovitură bruscă-n gleznă
și iată-te departe.

GLOSSĂ

Copilul nebun aleargă deasupra mea. Pașii lui direct pe circumvoluțiile mele, așa cum stropii de ploaie ai ploii cu insuficiența lor nevrotică uzurpă mercur tot alte părți din spațiu, Vizavi a apărut iar mașina-pompă-de-beton. Culoarea ei portocalie îmi birule fereastra și nu pot face nimic altceva decât să-i spun priviri să caute portocaliul din ea însăși, nu cel din afară.

Mai trec o zi. Duc iar priza portabilă dintr-o cameră într-alta. Schimb iarăși apa la florile din vază. Afară a plouat dar acum e soare. Îmi duc degetele la față cu credința că dincolo de pielea, de reliefurile figurii se află altceva. Simt că totul e altceva, totul e-n afara mea. O, alteritate universală!

Nu pot să plec nicăieri. Spațiul e o lovitură bruscă-n gleznă. Nu știu cine mi-a dat-o. Nu știu când o mai capăt. Culegând ciuperca m-am răătăcit odată demult într-o pădure și sunetul apei îl simțeam pulsând în creier, și-am stat într-un loc așteptând nici eu nu știu ce printre fe-

rigile uriașe în ceața ce se lăsase. Acum de-abia-mi mai amintesc și în mâini amintirea-mi lasă o slăbiciune de parcă-aș fi robotit toată ziua printre lucruri materiale. Amintirea și eu. Amintire botezată personalitate, și condusă cu onoruri pe partea deschisă în mulțime. Urcată pe podium, decorată, fotografiată, interviuată. În timp ce spațiul pândeste anonim undeva memorându-mi exact glezna. Călcăul. Punctul.

În aceste zile cu telefoane la medic avocat instalator cu nervii trepidând în acru al odărilor, cu invizibilul preșcolar al faptelor ce ne amenință de după uși și ferestre mă simt un altul, ba poate alții, mulți alții, nenumărați mulți alții treziți în miez de noapte de-un zgomot suspect în odaie neștiind de unde să încep (ce să termin?) nici unde să termin (ce să termin?) ferindu-mi ochii cu palma de lumina iscoditoare a viciozii, turmentat printre rămășițele unei vieți începute folosite dormite noapte de noapte ani și ani de zile, pedeapsă oricum prea mică față de grozava încordare a zilei (chibrit batistă aragaz nas medicamente expoziții tramvai soacră telefon mânuși filtre memorie subțiate până la dispariție), un biet curcubeu zărit în colțul geamului după ploaie bucurându-te totuși prin gratuitatea de lucru al nimănui (decl al tău!) și salvându-te încă o dată de la nebunie.

Constantin Abăluță

De fapt, câmpul conștiinței are darul de a lumina — prin sine — ungherele întunecate, de a risipi incertitudini, de a nu dezarma în fața necunoscutelor ce îl intersectează frecvent. Omul are nefermărită încredere în capacitatea rațiunii de a cunoaște lumea ca lume obiectuală și s-ar părea că nimeni și nimic nu i-ar putea alunga această convingere. Totul pare a fi limpede, rațional, logic; totul „se leagă” într-un sistem noțional-pragmatic coerent, verificat de experiența cotidiană (sau de cea elevantă — științifică) totul — tot ceea ce este, orice lucru existent — poate fi înțeles în întimele sale articulații (dacă ne străduim să analizăm cu atenție tabloul comprehensibil al cosmosului).

Lumea în care trăim pare limpede și clară, iar existența noastră — viața curentă — își urmează calea statorni-

cită de vastul angrenaj social plasându-se, ca o roțiță bine definită, în mecanismul extraordinar de complex pe care îl intuim și acceptăm, fără a ne pune întrebări incomode, fără a ne îndoi de justetea acțiunilor și scopurilor evidente, fără a ne trece prin minte că aceste scopuri, acțiuni și gânduri reproduc, la scară individuală, scopurile și acțiunile majoritare — „arhetipale” —, copiate după un model predeterminant, pe care l-am găsit ca atare în jur și cărui-a ne conformăm orbește. Misterul a fost — și este — „îmblinzit”; redus la scara omenescului imediat. Nu ne cutremurăm ființa, nu ne lipsește de liniștea confortabilă în care vegetăm, pe care o impunem și o construim, la rîndul nostru, în jur.

Corneliu Mircea

aura christi

să fie omul acela?

Cine-mi vorbește atât de limpede la masa aceasta adormită?
Cine mă obligă uneori să îngurgitez pastile de scepticism în doze acceptabile, totuși?
Cine-mi transformă timpul în plasmă consistentă de întrebări?
Cine ține cu tot dinadinsul să mă aștept în lumina prin care înaintez dormind?
Cine incheie în locul meu tratate de pace cu insuportabilul, insurmontabil, sufocant de mult?
Cine-mi strecoară în scoica urechii ecoul mirific pe car-l ascult?
Cine îmi cere socoteală de cite ori am murit, având grijă, pârîntește aproape, să nu mor de tot?
Cine-mi completează enciclopedia pretextelor de a rămâne singur?
Cine mă urmărește, cine mă supraveghează

cum mă uit din când în când înapoi, din teama de a mă uita acolo?
Cine? Spuneți-mi, spuneți-mi, o dată și mie!
să fie omul acela care stă între noi?
Omul acela alb, omul meu d: hârtie?...
Ningea dinspre capătul lumii, ningea cu umbre albe, cu umbre de vise, și el, picurându-și suflarea trudită peste lumea toată, de somn invinsă, îmi spunea, răsfoindu-mi cu privirea irișii:
„Du-te. Nu-ți fie teamă. Dar nu uita să te-ntorci. Neapărat să vii...”

numai ochi

Am văzut o pasăre zburând până nu s-a ales din ea decât zborul, o pădure fremătând, până frunzele aproape moarte, lipite strâns una de alta, ca gemenii în uterul unei femei, au căpătat conturul unei aripi uriașe, zbatându-se bezmetic până semăna perfect cu aripa frântă a unui inger ce se vindeca în drum spre mine...
Venea cum vine noaptea de fiecare dată și întodeauna, venea cum vine la fereastra mea luna,

pe care o privesc până sunt numai ochi deschis spre fâgăduințele nopții intruna.

improbabila salvare

sunt o gănganie răstignită pe umbra lui Isus Christos, o gănganie, cu labele gingașe înfipte în a viselor genuină teroare, o gănganie tăvălindu-se în noroiul luminos al dorinței de a fi călcată-n picioare de miracolul neexplorat al lumii, de urâtul ei înlăcrimat. sunt recunoscătoare

hoardelor de ingeri timizi și cruzi pentru escapadele lor sadice, îndelungi, făcute într-o improbabilă-mi, totuși, salvare, în scopuri de autoapărare, crescătorii de gheare. Oh, sunt o gănganie.

dar cum totul se petrece

Dar cum totul se petrece cine ar putea să afle de sub cerul ce își lasă pleoapa neagră peste ochi, cînd abia de mai rămânem în aceste tulburări ape și abia de înțelegem că suntem aieva-n vis după felul cum se arată luna galbenă-ntr-o pleoapă, după felul cum inspiră umbra nopții veșnicii...

ca un sfîrșit de elegie

Ca un sfîrșit de elegie, aceste dimineți îngândurate, crescute din vacarmul curat, dătător de lumină, al nopții. Dintr-o pictură naivă mă privește scrutător Dumnezeu, întrebându-mă ce să facă mai departe. Eu, acoperită de scrumul răspunsului, venit în minte cu o neînțeleasă întârziere, lunec în vârtejul refrenului până atunci știut pe dinafară: „De mine însămi, măcar din când în când, apără-mă, Doamne”.

Salonul (mai mult sau mai puțin) naivilor

Mai bine de 40 de vedete, propuse de Oficiul Național pentru Documentare și Expoziții de Artă, Centrul Național al Creației Populare, Fundația culturală „Ethnos”, se constituie în cea ce am numi unul dintre factorii concurenței majore al spiritualității artistice contemporane. Pictura naivă la omâni este o definiție târzie a unui fenomen cu rădăcini îndepărtate în timp și cu o specificitate greu de contestat. Este de ajuns să evocăm, în acest sens, pictura țărănească a bisericilor și troițelor de la răspântii, sculptura totemică de pe Valea superioară Bistriței ori din cuprinsul Transilvaniei, meșterii în lut de la Oboga cu figurinele lor, pentru a desemna un teri-

toriu de manifestare artistică viguros și spontan, continuu și divers în formă.

Timpurile din urmă au evidențiat o altă dimensiune a artei țărănești, care iese din tiparele ei tradiționale, fără să o altereze. Ea apare îmbogățită considerabil, foarte preocupată de aspectele contemporane ale existenței sociale în colectivitatea rurală și, mai nou, chiar în cea urbană. Fenomenul a fost cumva stimulat și întreținut de o anumită doctrină culturală și artistică ce se împământănișe și pe aici. Oamenii de meserie au orientat, totuși, cu pricepere și discreție aceste elanuri creatoare, folosind modele și instrumente, ba chiar și forme instituționalizate cu caracter periodic (tabere de creație), grație cărora confruntarea profesională a căpătat un caracter concurențial. Ecurile școlii iugoslave a celebrului Generalić, care cuprinseseră ca un frison contaminant întreaga Europă, născând prozeliti și un mare interes în jurul acestui gen de artă, nu aveau cum să nu fructifice și la noi. Astăzi le putem admira în proporție de masă pe simezele de la etajul III al Teatrului Național.

Acest Salon al artei naivilor are o coloratură și o prestanță aparte, față de edițiile anterioare. În primul rând, se remarcă o țesătură din contingentul tematicilor conformiste. Sunt lucrări ce poartă datări foarte recente, dar și griji la fel de recente și de dureroase. Pictorul mușean Gh. Opris, de exemplu compune fresce istorice de acută actualitate în zona sa natală și o face cu simțul documentului (cronicii) ilustrat.

Emil Pavelescu, în schimb, recurge la parabolă, compunând imaginea unui vis înmormântarea lui Emanatu Ion I. Alte peneluri abordează, mai mult sau mai puțin naiv, teme biblice fundamentale, cu elemente iconografice ce îmbină, în termeni destul de cultivați, tradiția picturii țărănești, dar și a celei europene religioase. Iconarii pe stilă excelează atât în subiectele religioase, cât și în cele laice, unii aducând inovații fermecătoare în desen, ornamentică, compoziție (cum e cazul lui Nicolae Suciu din Cincu sau Mircea Purcărea). Foarte multe lucrări se prezintă cu un finisaj superior (înramare, vernis-uri, culori de calitate, suporturi durabile), semn că influențele artei culte sunt evidente și că „naivii” de astăzi posedă o instrucție artistică notabilă. În plan tematic, pictura naivilor capătă destule accente surrealiste (Mihai și Petru Vintilă, Calistrat Robu, Gh. Ciobanu, Paula Iacob) sau alte influențe din arta europeană a primei jumătăți a acestui secol.

Acest Salon are marea calitate de a ne oferi prilejul unui contact concertat și semnificativ cu un eșantion de creatori, ce ne introduce în orizontul lumii rurale prin mijlocirea unei viziuni plastice de o prospețime inconfundabilă și cuceritoare. Anotimpurile muncii și ale bucuriei, ale tristeții și sărbătorii, sunt, cu precădere iarna (cu succesiunea ei de obiceiuri și datini), primăvara și toamna (fabulos aceluș de via al lui Gh. Ciobanu). Deși privită cu un ochi „naiv”, lumea satului este redată în toată splendoarea ei patriarhală și paradisiacă (dar și promiscuă și provincială, ca la Dascălu). Un Salon al artei în care puritatea rostirii are puterea de a sfida prejudecățile maestrilor. Pictorul Vasile Savonea, omul din culisele acestui fascinant Salon al naivilor are toate motivele să fie fericit, pentru reușita deplină a strădaniilor și pasiunii sale de-o viață!

Corneliu Antim

Muzica

Pod peste Prut

În mult discutata și dificilă problemă a relațiilor dintre România și Republica Moldova, patriotarii și demagogii au găsit un teren ideal pentru retorică lozincară. Doritorii de marșuri și meeting-uri au găsit pretext pentru a leși în stralucirea oficială mai căută, încă, formule diplomatice ideale, iar oamenii de cultură au optat, pur și simplu, pentru cunoașterea directă, pentru schimbul de valori și idei, calea cea mai sigură de apropiere și de comunicare între oameni cu rădăcini comune în istorie.

La Iași și București, în concerte și festivaluri, au fost prezente oaspeții din Republica Moldova (dar nu am văzut încă nici un reprezentant al asociațiilor de Basarabia, nici măcar o floare ofertă din partea lor), la Chișinău au evoluat numeroși artiști din România, televiziunea organizează, periodic, duplexuri a diferite teme de interes comun, dar pentru prima oară, la sfârșitul lunii iulie, un generos suflet străin — „cel mai omâni dintre germani” cum i se spune lui Klaus Brambach, atașat de presă la Ambasada Germaniei la București — a organizat, la Chișinău, și la Iași, concerte de anvergură cu participarea unor artiști interpreți din cele două orașe, cel din Chișinău fiind transmis în direct de posturile naționale de televiziune în cadrul Orel de muzică oferite de Fundația Brambach.

Reprezentanții Ministerului Culturii și al Artelor din Republica Moldova — d-na

Svetlana Baltag și d-l G. Uncu — ne-au primit cu ospitalitatea caracteristică a moldovenilor, splendida sală cu orgă a fost gazdă ideală, dna directoare a Liceului de muzică, deși în plin concurs național de interpretare, a găsit răgaz să ne fie alături, părinții și profesorii au pregătit un adevărat ospăț (în ciuda condițiilor materiale extrem de grele), ministrul adjunct al culturii a onorat cu prezența această manifestare artistică. Ambasadorul Germaniei la Chișinău a fost, de asemenea, prezent în sală — un entuziasm care ne-a încălcat de emoție, amărăciunea cuprinzându-ne, apoi, privind indiferența cu care am fost întâmpinați la Iași, unde concertul s-a desfășurat într-un anonim total.

Cinci soliști selecționați de curind în Fundația Brambach și un „veteran” al acestor manifestări au susținut, în compania Orchestrei de cameră din Chișinău dirijată, alternativ, de Dumitru Gola și Constantin Petrovič, concerte de înaltă înaltă artistică, incluzând pagini celebre și foarte dificile din literatura clasică și romantică, Dumitraș Hanganu a cântat, excelent, la flaut, un concert pentru flaut de Pergolesi, Leonard Ralcof a strălucit în Concertul nr. 5 pentru vioară și orchestră de Mozart, Nicolae Teacă a oferit o variantă pentru xilofon și orchestră a Rapsodiei ungare de Liszt, mezzosoprana Violeta Paraschiv a constituit o revelație în arile din operele „Favorita” de Donizetti și „Carmen” de Bizet, Horia Dumitrache a parcurs cu siguranță difișii Concert de Weber, iar Mariana Izman a încheiat programul cu Concertul pentru pian și orchestră nr. 1 de Beethoven. Sensibil egal ca valoare, soliștii au făcut dovada talentului lor, dar și a calității profesorilor care îi formează. Poate părea bizară afirmația dacă vorbim de flaut sau xilofon, dar și aici trebuie virtuozitate și, cu siguranță, cei doi copii vor opta, mai târziu, pentru studiul flautului, respectiv al instrumentelor de percuție, pe care le vor stăpini cu profesionalism.

Este și trist și ciudat, și revoltător faptul că a trebuit să vină d-l Brambach din Germania pentru a le arăta leșenilor ce voce deosebită are spre exemplu, Violeta Paraschiv, neluată în seamă în orașul ei natal, deși de trei ani cântă în corul operei și este, acum, în anul II de conservator. În sală nu au fost nici colegii săi, nici măcar profesorii de canto cu care a lucrat în timp. Să ne mirăm că pleacă în lume valorile românești?

La fel de ciudată a fost absența celor care au organizat atâtea poduri de floare peste Prut, dar nu au venit cu o floare la un concert pentru care și cei din Chișinău au făcut eforturi deosebite, prezența lor pe podul Filarmonicii „Moldova” fiind esențială și notabilă în această seară. După concert ne-am risipit care încotro, nefiind nimeni care să-i invite — pe d-l Brambach sau pe protagoniștii — la „un pahar de vorbă”. Să fi rămas tradiționala ospitalitate moldavă acolo, peste Prut?

Anca Florea

parțial color

Sticlăru și transparența

Auzisem că anumiți artiști, din motive subiective (!) sau materiale, și-au surprins semenii prin noile indeletniciri. Unul făcea plase de pescuit — un hobby? — altul își petrecea timpul în grădina (ceva mai firesc), iar deunăzi, într-o perioadă de interdicție creatoare, un mare dramaturg, Tudor Mușatescu, încolțit de nevol, se ocupa de pungă. De unde și apelativul de **pungaș**. Am zis într-o perioadă de interdicție, ci nu una de tranziție când, iată, asistăm la tot felul de anomalii. Când ni s-a prezentat atelierul de lăcătușerie al lui Sandu Sticlăru n-am mai fost deloc surprins. Camera de luat vederi l-a surprins jocul mâinilor pe pilă, produsul finit (cheile) și, bineînțeles, o senectute care e trăită demn și, n-am spune, într-un mod fericit. Judecând crizele prin care trecem, ne puteam aștepta la orice, dar ceea ce ne-a siderat în discuția ce-a avut loc au fost răspunsurile popularului actor la întrebările reporterului Tudor Samuilă. Pur și simplu, Sandu Sticlăru nu vrea să-și mai amintească de actorie și nici n-ar mai vrea să se întoarcă pe scenă. Răsfăț? Un joc teatral al îndrăgășitului artist? Nici unul. Cuvintele lui simple și parcă mai molcome ca oricând trădau o dramă. Drama artistului de azi, bulversat și marginalizat, confruntat cu greutăți insurmontabile. Parcă niciodată ca acum regimul nu și-a ignorat talentele, ba, chiar mai mult, și le-a umilit. Ceea ce exprima Sandu Sticlăru, cu un abia mascat dezgust, era dezvoltat, pe alte dimensiuni, într-o emisiune a programului doi, în care sesizarea anumitor ipostaze ale actorului a scandalizat — să sperăm! — pe mulți culturnici și, mai ales, pe diriguitorii acestei arte. Nu numai în teatru, ci și în toată cultura, în general, se petrec fapte detestabile. Dar să nu ne extindem, deocamdată. Mai ieri,

teatrul Mășca juca în stradă, când atăția neonomenclaturiști se lăfăie în vile spațioase. Azi, chiar dacă trupele au unde să se manifeste, absența spectatorilor — căci nu poți dansa pe întineric — nu din vina lor, ci din vina sărăciei generalizate, lipsa de sprijin a forurilor culturale, și, nu în ultimul rând, săcăiella de tot felul, fac din Imperiul Thaliei un loc al disputelor, agresivității, manevrelor. De data asta s-au exprimat transanț multe puncte de vedere, deloc curtenitoare, liderul de necontestat al emisiunii fiind Andrei Șerban. Hărăuit chiar de con Frații săi, trecuți peste noapte în fotoliul birocratilor, nu mai rezistă presiunilor și-și la din nou lumea în cap. Pleacă fără regrete, dar cu un adânc sentiment de dezamăgire. Aici, la Porțile Orientului, artiștii veritabili au fost tot timpul agresați de veleitari și mediocrități. Exemplele date au fost edificatoare. Poate că tonul, ușor inflammat, n-a fost cel mai fericit, dar situațiile limită trebuie reținute. În vreme ce o pătură socială, răsfățată de putere și folosită de aceasta pentru manevre de intimidare, se bucură de onorarii uimitoare (în medie, 200.000 lei lunar), actorii sunt alungați din teatre, simt în spate gheara șomajului, capătă salarii de măturători. Dacă reușesc să le mai obțină. Și, în această perioadă de zbateri și tulburări, parlamentarii inventează conflicte false, amână legi ce ar rezolva multe necazuri, joacă hora corupției, în puține cuvinte, asistă rânjind la stingerea unui domeniu de elită cândva, singurul de altfel care da oricărui popor o identitate și o durabilitate în istorie. Dar cine să tremure pentru destrămarea culturii, cine să aibă vîile negre pentru umilirea unor artiști? Acel slujitor al unui cult, conștient peste noapte în legiuitori de trel parale care mai mult împing iarăși în bezna o națiune ce a supraviețuit mereu tocmai prin această formă de relevare spirituală? Noi sacrificii se ivesc la orizont. Cei puternici ridică din umeri și aruncă vina de la unul la altul.

Marius Turan

CULTURA CA IDENTIFICARE

Pe Edward T. Hall l-am întâlnit, în urmă cu câțiva ani, într-un loc al cărui nume sună exotice pentru orice european — Santa Fe, în Noua Mexic; un oraș care și acum e întâlnit în legendele atât de dragi producătorilor de la Hollywood, cu indienii, cu cowboy și cu tâlhari romantici. La Santa Fe se află cea mai veche clădire oficială a Statelor Unite, „Casa Guvernatorilor”, din secolul al XVI-lea, dar și cel mai modern local de operă. Departe de toate drumurile bătute (nu are nici măcar aeroport), ceea ce e un amănunt ce se regăsește foarte rar între caracteristicile orașelor americane), Santa Fe e un loc în care nu ajungi decât fie în trecut spre celelalte pueblos indiene sau spre povârnișurile Munților Stâncoși, fie dacă vrei să te întâlnești cu nostalgia înfățișării ale Americii de acum o sută și mai bine de ani.

Micile orașe din nordul Noului Mexic — deosebi Santa Fe și Taos — sunt așezări liniștite, cu case inconjurate de grădini, cu puține automobile și fără zgârie-nori. Aici s-au stabilit colonii de pictori și vin adesea scriitorii în căutare de liniște. Prin Santa Fe au trecut și Aldous Huxley și D. H. Lawrence când au plecat în căutarea sensurilor fundamentale ale unei existențe umane ce se poate apropia mai mult de lumea spirituală. Dar sunt și unii profesori care își tin toate cursurile într-un singur semestru și, în restul anului, vin aici să lucreze.

Profesorul Hall procedează așa de multă vreme. Și tot de la Santa Fe, mi-a trimis săptămânile trecute o carte mai veche de-a lui, apărută în 1951*, despre care îmi pomenise, în trecut, în acea luminoasă inserare de octombrie de la Santa Fe.

Cincisprezece eseuri conținate în jurul celor două crize pe care Hall le recunoaște în lumea contemporană: cea dintâi și cea mai evidentă, criza produsă de relația dintre populație și mediul inconjurător; cea de a doua, mai ascunsă, dar la fel de primejdioasă — raporturile omului cu extensiile ei — instituții, idei, „ca și raporturile între indivizi și între grupurile care trăiesc pe glob”. Nici una dintre aceste crize nu e rezolvată și nici nu va fi. În pofida încrederii noastre în tehnologie și a dependenței de soluțiile tehnologice, nu există nici o soluție la cele mai multe probleme ale ființelor omenesti. Mai mult decât atât, chiar și acele soluții tehnice care pot fi aplicate la problemele mediului ambiant nu pot fi aplicate în mod rațional dacă omniașia transcende limitele impuse de instituțiile noastre, de filozofii și de culturile noastre... Toate acestea la un loc fac realitatea politică.

Hall pledează pentru ideea umanității culturilor: fiecare națiune are propria identitate, propria limbă în care își exprimă personalitatea, propriile sisteme ale comunicării nonverbale, propria cultură materială și propriul mod de a crea lucrurile. Argumentul adesea pus în cir-

culație, potrivit căruia „cultura nu e unică” e pus de Hall în rindul „absurdităților” cărora le consacră un eseu scris cu scânteietoarea vervă polemică: din afara teritoriului unei tradiții culturale clădite pe o tradiție proprie e greu, dacă nu imposibil, să se surprindă elementele lui esențiale. Cea mai naivă eroare a didacticii moderne e aceea care se vădește în recomandarea de a învăța până la perfecțiune limba în care a fost creată cultura vorbită și scrisă a unei anumite zone geografice. Ceea ce se cheamă în mod obișnuit, cu suficiență și aroganță, „cultura generală”, e un spațiu absolut obligatoriu în interiorul căruia trebuie plasată cultura respectivă și limba ei: limba nu e un scop al înțelegerii culturale, ci un instrument, un intermediar — e drept, foarte important, dar nu e evident singurul. „Departamentele universitare de limbi străine au tendința de a forma excelenți vorbitori, dar nu cunoscători specializați ai culturii lingvistice a unei țări: de ce cred atâția profesori din universitățile americane că datorită lor e să scoată pe piața forței intelectuale de muncă guvernante calificate și traducători pentru tratative comerciale, și doar atât?”. Astfel pusă problema, e limpede de ce profesorul Hall include efectele acestui tip de didactică printre „absurditățile” primejdioase ale epocii contemporane.

Autorul acestei cărți a fost printre cei dintâi intelectuali care, la sfârșitul anilor '50, au vorbit despre conflictul cu perspective tragice dintre modificările mediului datorate intervențiilor unei societăți de a obține cât mai mult, mai repede și mai ieftin de la natură și puținele lucruri pe care omul modern le stie despre natură și încă (și mai puține din cele știute pe care le aplică în acțiunile lui). „Ignoranța vicelană” a societății civilizate, constata el atunci, a început să contamineze și civilizațiile vechi ale globului, comportarea unor grupuri, din ce în ce mai numeroase, din Africa, Asia sau din zonele andine; civilizații definite printr-un respect ritualizat față de lumea din preajmă au devenit, încetul cu încetul, participante la compromiterea mediului natural. Adunând date și exemple puse la îndemână de etnografi și de antropologi care au cercetat, din 1940 încoace, zonele de influență ale civilizației europene și ale celor din alte continente el constata tragismul modificării unor tradiții folclorice în sensul justificării

intervenției brutale a omului în lumea pe care strămoșii lui o apăraseră prin instaurarea unor tabu-uri amenințătoare.

Apelurile la altruism, la rațiune, lansate de oamenii de știință, se pierd în van, neauzite. Se crează, constată el, un spirit al gloatei. „Moda” capătă dimensiuni aberante. Scrise în parte în vremea ofensivei amoralismului de obârșie hippy, eseurile lui Hall revelează o atitudine morală care, între timp, s-a dovedit a fi din nefericire inefficientă: protestul în numele apărării individului de pericolul inserării sună astăzi, după un sfert de secol de escuri, trist și bizar. Pe de o parte, agresiunea politică a totalitarismului comunist, cu teoretizarea „supremației intereselor colectivității”, opuse afirmării individului, pe de altă parte, colectivismul agresiv până la terorism al grupurilor de la 1968 sprijinindu-se pe interpretări grotesce ale marxismului; și, în sfârșit, apolitismul doctrinei „florii albe” a mișcării hippy; toate au contribuit la crearea unor idealuri ce barează însăși formarea individualității, a omului care gândește în numele său. Când în numele nonconformismului anti-instituțional, o întreagă generație se îmbracă cu blue-jeans, fumează marihuana și îl sancționează pe Che Guevara, e limpede că asistăm la formarea gloatei aceeasi gloată care, în generația mai veche, se limita la rumegarea gumei de mestecat și a ovaționării croilor baseball-ului.

Oamenii de azi — conchide Hall — au nevoie de mai mult timp să mediteze la propriile lor lumi interioare. Cultura nu mai e, evident, un privilegiu și, cu atât mai puțin, un lux; ea e necesitatea unei umanități amenințate de rapacitate, de distrugerea mediului, de inerie. Fără te, ideile lui Hall nu sunt neapărat noi; și, la distanța unui singur deceniu de când au fost adunate în această carte, ele nu mai șochează cum, probabil, au șocat când au fost rostite întâia oară. Dar e reconfortant să constatăi că o teorie a culturii se construiește, articulată precis în temeiul pe constatări anchetelor antropologice și că rezultatul acestei construcții poate fi rezumat într-o definiție — una din multele definiții propuse de profesorul Hall: „Cultura e un mod de identificare”.

Dan Grigorescu

* Edward T. Hall, *Beyond Culture* Doubleday, Garden City, N.Y., 1982.

FUKUYAMA sau GUENON?

Lumea modernă poate fi criticată din două perspective diferite. Poți să o critici din punctul de vedere ecologist-pășunist, din punctul de vedere marxist-marxian, poți, în cele din urmă, să o critici deoarece e prea apatică și prea puțin războinică, venind astfel în descendență spengleriano-nietzscheană până la autorul de mare succes care este japonezul americanizat, F. Fukuyama, dar toate aceste critici se subsumează unei perspective profane, lucru ce este foarte important de reținut. A vorbi despre sfârșitul istoriei fără a înțelege că societatea occidentală se află acum în plină istorie și în plină temporalitate mi se pare o greșeală capitală, vrednică de-a fi sancționată. Mai degrabă grecii la care Fukuyama se raportează cu nostalgie erau străini de istorie, sau cu ei istoria abia începea, decât sunt occidentalii din prezent! La sfârșitul istoriei sau în subistorie am fost aruncați noi, adică popoarele înrobite comunismului. Aici a fost groapa în care murea timpul și oamenii îmbătrâneau într-o zi cât alții într-un an (se observă așadar perfectă simetrie inversă față de timpurile aurora povestite în basme). În esență, dacă nu înțelegem istoria ca un segment între cele două realități care o transcend fie „în sus”, spre înalt, spre sacru, fie „în jos”, spre abis și implicit spre un sacru negativ, atunci ne situăm indiscutabil într-o perspectivă profană. Perspectiva sacră, însă, începe din momentul în care se afirmă răspicat că omul poate trăi și în afara istoriei. Într-un mod dureros dar și necesar, am cunoscut pe propria piele viața în subistorie. Nu știm, desigur, viața în supraistorie, acest lucru nu mai e accesibil, dar trăind în subistorie, oprămați și închiși, nesuferind nici o tentație din partea Occidentului, impunându-ni-se o asceză dură, am putut

avea bucuria unor lecturi, a unei vieți întru contemplativitate lecturii pe care acum câți dintre noi și-o mai permit chinuți de atâtea ispite și imbolduri ale economiei de piață! Criza lumii moderne, credem, nu este de aceea neapărat criza creștinismului sau criza valorilor etice. Le include și pe acestea, dar criza lumii moderne este în primul rând criza credinței și a contemplativității. De aceea, recenta apariție la editura Humanitas a cărții lui René Guénon, *Criza lumii moderne (PRIMUL GUENON ÎN ROMÂNESC-TE!)* reprezintă nu atât un eveniment, cum se spune indeobște, ci o veritabilă breșă în schelăria prejudecăților și a confuziilor noastre. Traducerea aparține d-nei Anca Manolescu și d-lui Florin Mihăescu și este făcută cu o smerenie a seriozității care merită toată lauda. Traduceri din Guénon au mai fost făcute în L.A.I. în două numere consacrate metafizicii tradiționale, respectiv, esoterismului ortodox creștin. Este mai mult decât semnificativ de observat faptul că pătrunderea lui Guénon în România are loc aproape concomitent cu publicarea cărților lui Vasile Lovinescu. Anul acesta, Vasile Lovinescu a fost prezent în librării cu trei titluri și, în măsura în care condițiile tiparului vor îngădui, până la sfârșitul anului, vom putea citi și celebrul studiu *Dacia hiperboreană* care a făcut carieră în Franța și Italia numai la noi este ca și necunoscut. Semnificația acestei coincidențe provine din faptul că Vasile Lovinescu este de fapt René Guénon-ul României, personalitatea cu care autorul francez a purtat o bogată corespondență, amândoi aparținând aceleiași familii spirituale. Această familie spirituală, nu prea numeroasă, a impus și, sperăm, va impune în continuare perspectiva sacră asupra discutiilor lumii moderne. Și nu un sacru concesiv-imanentist, ci sacru ca pură gândire și contemplație uranică, sacru ca sublimare și transcendere a simbolurilor... I-am pus față în față pe Fukuyama și Guénon deoarece ni se par două tipuri complemen-

tare de înțelegere a miopiei culpabile în care se află lumea modernă. Primul îi biciuiește moliciunea, moleșca, absența thymosului ca „glandă” ce secretă ambiția și nervul constructor de idealuri. Al doilea penalizează tocmai neputința de-a învinge „demonul confuziei” (am folosit ghilimele întrucât am citat titlul unui eseu semnat de dl. Florin Mihăescu în „Dilema”). Dar succesul lui Fukuyama, la urma urmei, reprezintă tot o mască a iluzionării pe care lumea modernă și-o asumă crezând că a scăpat de orice iluzie. A ne întoarce spre curaj în sens antic înseamnă, se înțelege, a dinamita niște structuri de confort, niște rețele ale inerției, niște circuite ale compromisiului. Dar dincolo de aceasta ce rămâne decât o altă iluzie nobilă, dar tot iluzie? Căci modelul zeiesc al eroului nu descrie decât starea sacrificial-sângeroasă a unei umanități ce nu mai e în stare a vedea în zeu sâmburele de tăcere și imuabilitate. Regimul metamorfic pe care îl manifestă zeii în mitologie înfățișează de fapt o spectaculozitate cathartică de care anticii aveau nevoie pentru a ieși de sub osânda fatum-ului și a trăi explozia artistică ca pe o beatitudine eliberatoare. Dacă umanitatea contemporană ar fi în stare să atingă acest nivel al purificării, atunci, desigur, am avea suficiente motive de satisfacție. Dar această cale e blocată. De ani și ani, Occidentul, etalan-

du-și prosperitatea, încearcă, fără a arăta aceasta în mod explicit, să realizeze ceea ce dezinhibare prin care cetățenii să poată trăi într-o stare așa zis supra-temporală. Dar transformarea Comunității Europene într-un fel de Eladă mistică a deconstrucției, a intimității ce zeul în sensul în care zeul ar fi acur un fel de entitate hibridă rezultată din arte, spectacole, universități liberfrondă, frenezie, sex, este o căcealmă totală, cu șanse sigure de răstăcere pe cărările unui Neant ireversibil. Criza lumii moderne nu presupune doar de nunțarea apatiei, ci și denunțarea v. talismului, în tot ce are limitat și ir. șelător. Spunem aceasta pentru a arăt că operația făcută de analistul nipon american este parțială și tocmai de aceea încărcată de riscurile confuziei. Simțul moral are desigur o raport la sacru, dar bunăoară o societate occidentală întemeiată pe valorile etice ale curajului și angajamentului civic reclama în primul rând un tratament ascetic echivalent cu retragere din sfera vieții materiale. O conduită ireproșabilă de sorginte chiar cavale rească nu ar face doi bani dacă nu e fi sprijinită „din spate” de convingeri spirituale prin care lumea e privită o iluzie dar și ca simbol. Evola, mu înaintea lui Fukuyama și mai acut decât acesta, a intuit posibilitatea unei asemenea regenerări, dar până la urmă s-a recunoscut înfrânt înțelegând primatul meditației asupra acțiunii. Evola era un spirit o adevărat sacru. Așadar, Fukuyama poate avea nostalgia de samurai, dar neutralizarea mentalității occidentale se realizează ex tirpând mai întâi ignoranța și apoi apatia. Ciudat e că tot experiența totalitară ne oferă exemple potrivit Tăcerea ca lăsată a multor intelectuali în anii opresiunii nu a împiedicat nimic asupra realizării lor în plinul gândirii și al rugăciunii. Aceștia nu e o scuză, dar ea demonstrează că lipsit de curaj în exterior, omul poate desăvârși în nevăzutul spiritului. Doctrina comunistă stupidă nu a înțeles că individul este mai puternic tocmai când aparent este slab. Luându-i toate liberțiile și drepturile i-lăsat din neștiință tocmai dreptul de a avea interioritate. Acesta este esențialul indestructibil, de la care pornind omul cu adevărat se poate regenera în toată arhitectura ființei sale.

Nu ne mai încredem în idealuri, avem nevoie în schimb de terapia ide. Căci numai ea ne poate vindeca de voluptatea oricărei involburări posesive. Și nu este, din păcate, curajul nedecantată nebulosă de demoni ingeri?

Dan Stanca

JOHN ASHBERY

VALUL

Să treci prin durere și să nu știi,
Ca o portieră trântită în noapte, neobservată.
Să apari într-un domeniu invizibil.

Astfel, șansa de a te dezvălui
Un pic prea târziu a fost celebrată în felurile
travestiuri:
Un actor mut, un viitor sfânt, beat de ideea
martiriului;
Și peisajul nostru a început să semene cu cel de
azi:
Parțial în afara vederii, o porțiune prea apropiată,
spațiul de mijloc
Un port inaccesibil de seninătate, cu tot felul
De oameni draguți și plante, trezindu-se,
intinzându-se, cerșind
Atenție, folosind toate artificile de care speța
Umană e capabilă. Și au numit-o casa noastră.

(...) O idee este de ajuns pentru a organiza o viață
și a o proiecta
In forme neobișnuite dar vlabile, dar multe idei
de-abia
Reușesc s-o tirască mai încolo în mlaștina bunelor
intenții.
Gândiți-vă doar cât de multe idei are un om
obișnuit în cursul zilei, al nopții,
Atâtea încât se transformă într-un ciorchine
luminos
De gesturi repetate la nesfârșit, fără o viață
proprie, purtând
Doar ecoul suspiciunilor posesorului lor. E amuzant
să zgirli hirtia
Și să-ți iasă ceva, poate, din asta.

(...) Precum pietrele în timpul fluxului, o suprafață
neregulată
Cu și mai mult grohotiș. Tofuși, este mai bine
astfel
Decât să cunoști dinainte sumedenle de fapte
Din care să alcătuești o propoziție rudimentară.
Și mintea
Este plaja pe care se îngrămădesc pietrele, doar un
suport
Neutru pentru neglijența lor. Ele explică
Fenomenele epocii noastre, purificându-le
De efectele secundare pe măsură ce sînt integrate
într-un sistem.
Realitatea. Explicată. Și, pentru cîteva clipe,
Locuim în același trup, redevenim gemeni.

(...) Treptat ne-am apropiat de partea de sus
A aceluși obiect, numai că era întuneric și nimeni
nu putea să vadă
Dar cineva a zis că e un miracol e-am trecut
De obstacolul precedent, ajunși acum să ne
confruntăm
Dorințele și speranța într-o pace anume, încît
Aceasta să se transforme în adăpostul nostru și să
putem locui în el cît timp
il vom găsi confortabil, pentru că dorințele risipite
Înăuntru nu mai reprezentau nimic față de urcarea
povirnișului de afară,
Singulară dimineața putînd aranja totul. Așa că
primul meu impuls
S-a produs, s-a menținut un timp și apoi a
dispărut, nelăsînd în urmă
Nimic, nici măcar o șoaptă. Zilele acum trec
De la stînga la dreapta și înapoi pe scenă și nici
una

John Ashbery s-a născut în anul 1927, în orașul Rochester, statul New York. Este cunoscut atât în calitate de poet, cît și de critic de artă (deține rubrica de specialitate la revista „Newsweek“). De asemenea, este profesor la Universitatea Brooklyn, New York, unde predă „creative writing“. Celebritatea, ca poet și-o datorează volumului din 1975, intitulat *Autoportret într-o oglindă convexă*, cu care a obținut Premiul Pulitzer (cel mai prestigios din S.U.A.), Premiul Național al Cărții și Premiul Național al Cărții al Cercului Criticilor. Este membru a două academii naționale. A mai cîștigat, ex-aquo,

Premiul Bollingen pentru Poezie, în anul 1985. Locuiește la New York.

Volumul său *Valul* a apărut în 1986, în colecția „The Penguin Poets“. Fragmentele traduse au fost alese din poemul titular al volumului, un original discurs despre semn și semnificație, dominat de simbolistica de extracție marină (valul, plaja, fluxul etc. sînt tot atîtea teme folosite metaforic). Conștiința divizată, bulversată de și în cotidian, se năpustește ca un val devastator asupra insului confruntat cu un autentic elivaj existențial, în fața cărui li lipsește reazemul ontologic elementar.

Nu anunță nimic neobișnuit. Între timp, m-am
întors
În acel vis de nimic care era orașul de unde
plecasem.
Nimeni nu-mi dă sfaturi: norii uriași și anemici
de pe cerul
Deșertului îl vizitează și de-abia îl ating.
delectîndu-se.
În imensa solitudine, ei sînt urmele rățăcitorilor
și-și continuă
Drumul; cu siguranță, ziua se va sfîrși curînd și
noaptea va cădea.

(...) Am avut toluși un sentiment de securitate
De care nu eram conștienți: într-atît
De în siguranță eram. Acum, în temnița traiului
mai bun,
Se pare că vom fi chemați înapoi și interogați
despre el.
Ceea ce va fi înoportun, de vreme ce numai
absența memoriei
Ne animă în timp ce ne vînzolim încoace și-ncolo.
Unul spre altul, odată cu mulțimea fără de suflet
și de odihnă, pe bulevardul sumbru.

(...) Nu ceva foarte ciudat, dar care, pîrînd obișnuit,
Rămîne ciudat. Doar felul în care resimțim orice
Și nu sentimentul în sine ne apare ciudat nouă,
celor care trăim
Și vrem să continuăm să trăim sub aceleași stele
mioape pe care le știm
Din copilărie, cînd, privind pe geam, le vedeam
Și le îndrăgeam pe loc.

(...) Dar întotdeauna și, uneori, punînd sub semnul
întrebării vechilor tipare
Și inovația așteptată, poemul, ridicîndu-se ca o
plantă din podca,
Răspîndindu-se în sus prin țevi, invadînd
devastator
Salonul, cere să fie reconsiderat în propriii săi
termeni,
Acum că negocierile preliminare s-au încheiat.
Ai putea să te întinzi pe podca
Sau să n-ai prea mult timp pentru nimic
De vreme ce știi cîntecul ce-ți zgîlțile oasele
Gîtului, călcîiului, și n-are nici un rost
Să te mai uiți afară în curtea prin care aleargă
tractoare,

Spațiul gol din infinita curgere
A timpului a ieșit la iveală: spațiul pe care numai
tu poți să-l umpli.

(...) Dar mai este și altceva — un evenimential
suprasaturat
Observația banală despre modul în care lucrurile
acestea se petrec

Tocmai atunci cînd atenția și-e distrasă pentru o
clipă, și apoi
Totu-i istorie, ciocniri rapide, de parcă această
crustă a întimplărilor
Ne-a acoperit întotdeauna, de parcă n-ar fi survenit
Abia atît de curînd. După amiaza ciobită este
nefericită,
Poate, dar cum faptele încep să se observe una pe
alte încă vag;
Pentru prima oară, fiirtul romanțios
Co decurge din situația dată năvălește în aceste
ființe umane precum seva
Și ei pot în sfîrșit să realizeze hazul întimplării
De a nu o stăpîni pe de-a-ntregul, ci doar de a
avea, în loc,
O senzație precisă a felurilor în care ea
Se obține pe măsură ce urlă în ființă: pofta,
Dorința de o lume mai bună în întuneric și liniște.

(...) Și deja cerul începe să-și plardă coloritul ca de
somon,
Norii negri să adună din ce în ce mai lipșiți de
înțeles (în formă de vidră, inițial;
în timp ce se retrag în incertitudine, ca niște
aripioare de pește)
Și poate că-i prea târziu pentru ceva asemănător
examenului
La care am fost supuși, mai devreme, dar, de fapt
Cui i-a aparținut această inițiativă?
Nu mă deranjează să-mi prelungesc
Un pic șederea aici, stînd liniștit sub un copac,
dacă toate astea

Se vor lămuri de la sine.
Nu există nici o indicație despre ceea ce se va
întîmpla,
Dar nu-mi pasă. Mă simt împăcat
Ca întregul cu părțile sale.

(...) Totuși, setea noastră rămîne aceeași, întotdeauna
constantă
Ne minunăm la fel în fața ei. În cele din urmă,
noi, sîntem cei care o curmăm,
Grăbindu-l pe oaspetele care se pregătește să plece,
în așa fel încît orice întrebare
Să rămînă neformulată, și în consecință, fără
răspuns. Vă rog, aproape că
Ne rongă, luați-mă cu voi, sînt destul de mare.
Exact.
Și astfel, fiecare din noi rămîne singur, conștient
de celălalt
Pînă în ziua în care războiul ne absolvă de toate
diferențele.
Vom sta.
La pîndă. Așa cum au stat și ei tot timpul. Dar
totul e atît de ciudat...

Prezentare și traducere:
Dan Silviu Boerescu

moda, altfel

fondatorul practic și spirital al homeopatiei moderne, declanșează în medicină un fenomen impresionant, bazându-se pe principiul similitudinii, fenomen care încet dar sigur s-a extins și cucerește din ce în ce mai mult știința medicinei.

Samuel Chretien Frederic, medic, s-a născut la Meissen (Saxa) în 1755 și a murit la Paris în 1843. O lungă perioadă a activității sale profesionale s-a desfășurat la Dresda, cu mult succes. Printre operele sale, cele mai citite și citate sunt „Memoriu asupra otrăvirii cu arsenic“ (1786), „Organonul medicinei raționale“ (1810) și „Materja medicală pură“ (1826—1828).

Hahnemann a imaginat, mai bine zis a reimaginat homeopatia, crezînd că a avut revelația forțelor celeste. În viața sa a existat o vreme în care practica terapeutică aleasă de el a fost voga medicinei. Credința în ajutorul puterii divine i-a fost un sprijin permanent. În modestia sa există o tentă de trufie, aceea că experiența și înțelegerea față de starea de sănătate a omului sînt dăruite de el din dragoste

pentru umanitate: „Dacă nu aș fi știut de ce am fost adus pe acest pămînt — ca să devin eu însumi mai bun, atît cît este posibil, și să fac mai bun tot ceea ce este la îndemîna mea și stă în puterea mea de a îmbunătăți, ar fi trebuit să mă consider lipsit de prudență umană, ca să fac cunoscut pentru folosul comun, chiar înainte de moartea mea, o artă pe care numai eu o posed, și care stă în puterea mea ca s-o fac să fie cît mai profitabilă într-un fel foarte simplu, țînînd-o secret“ (1828, Prefață la volumul *Bolile cronice*).

Principiile medicinei sale sînt două, două coloane ridicate pe o fundație solidă, rezistentă (Paracelsus: „Dumnezeu n-a lăsat nici o boală fără să-i fi dat și leacul... În Natură, lumea întregă este o farmacie: ...toate căm-piile și frunzele, toți munții și toate dealurile sînt farmacii pe care Natura ni le dăruiește, spre a le umple pe ale noastre“); principiul similitudinii și principiul diluției. „Spre deosebire de practica naturistă pură, care este rezervată unui număr relativ re-

strâns de bolnavi, homeopatia are ca domeniu de aplicație aproape întreaga patologie și deci marea majoritate a bolnavilor“. „În medicină, terapeutică homeopatică este echivalentul instinctului la animalele bolnave“ (Corneliu Aurian-Blăjeni).

Homeopatia cunoaște astăzi un fenomen de renaștere, care orgolios și omagial poate fi numit „Hahnemanniana“. Succesele acestui fenomen din lumea medicinei sînt impunătoare și pline de speranțe pentru echilibrul organismului uman. Cei care mai ironizează mărturiile homeopatiei sînt invidioși sau proști. Frumos spune Leon Vannier: „Nimeni nu se poate improviza homeopat, de la o zi la alta. Pentru a putea practica cu succes homeopatia, ea trebuie studiată și mai cu seamă înțeleasă“.

Corina Cristea

Hahnemanniana

Hipocrat e considerat părintele homeopatiei: „Medicina este de măsură fugitivă. Numai cel ce o înțelege găsește într-însa un punct fix, cunoaște adică pragul în care realitățile devin non-realități“. Paracelsus e al doilea mare promotor al homeopatiei: „Toate lucrurile sînt otrăvuri, ...singură doza face ca un lucru să nu fie otrăv“. Dar Hahnemann: „Orice medicament produce două efecte opuse, după cum este prescris în doze mici sau în doze mari“. A reînviat homeopatia, este

IGNACIO MARTÍNEZ DE PISÓN (Spania)

INAMICUL INTERIOR

Totul s-a întâmplat în luna iulie, perioadă în care a trebuit să fac cele mai multe plantoane. Eu n-am știut și nici nu voi putea ști vreodată care o fi adevăratul ei nume, după cum nu voi ști nici cum or fi botezat-o ceilalți soldați în rondurile lor solitare. Totuși pentru mine ea era Marlene, Frumoasa Marlene, iar aceasta mi se părea singura dată certă dintr-o mulțime de presupuneri: străină, poate nordică și probabil studentă la Universitatea de vară din apropierea cazarmii, cu toate că nu apărea dintr-acolo, ci din sens opus, ca și când ar fi venit dinspre câmp și nu dinspre centrul orașului.

Mercu la aceeași oră, se ivea din bezna nopții în zona luminală și o lăceea încet, fără entuziasm, cu precizia mecanică a unei vedete care repetase același număr de mii de ori și ar fi fost în stare să realizeze pe scenă fiecare mișcare fără să greșească și fără să fie atentă. Apărea dintre niște imagini sofite de umbră în unghiul stâng al câmpului vizual și traversa cei câțiva metri de penumbră de parcă s-ar crede singură și neobservată, ca și cum, singură și neobservată, se descolorasea de o imensă maramă de întuneric care ar fi învăluit-o până atunci. Iar în acest act simplu și nesemnificativ era ceva care anunța istovitorul strip-tease ulterior.

Un strip-tease care se desfășura în fiecare noapte la fel. Frumoasa Marlene se oprea în centrul zonei iluminate — sau poate că centrul se situa de fiecare dată în locul unde se afla ea —, iar aici sta nemișcată timp de câteva clipe, cu privirea ațintită într-un punct anume de lângă santinelă, înțoldeauna ceva mai sus sau mai jos ori într-o parte, niciodată exact în locul în care mă găseau eu. După aceea își ducea ușurel mâinile la ceafă și da drumul părului prins în coadă, dar în așa fel încât câteva șuvițe blonde și linse ajungeau să-i mângâie claviculele, iar ea începea să-și deschie nasturii de la spate ai jerseului cenușiu. Apoi și-l scotea fără a-i deschie pe toți, încrucișându-și brațele în ics în dreptul coastelor și pe urmă inversând icsul deasupra capului într-un scurt fulger de carne albă deveneau vizibile ultima însinuară a soldurilor, un pântec oarecum umflat, un sulien larg și negru, care părea pictat pe toracele ei, și două umbre de păr la subșuori. Își împătura jerseul cu grijă și-l punea jos, în praf, ca într-un sertar în care mai erau și alte piese de îmbrăcăminte. Își ducea din nou mâinile la spate ca să-și tragă fermoarul de la fustă, o fustă lungă, de poplin, care cădea imediat jos, lăsând la vedere niște chiloși negri, niște picioare cu coapse groase și niște șosete de tenis, pe care ochiul nu le observase până atunci. Marlene ieșea din fustă făcând resemnată un mic salt, așa cum sare cineva dintr-o băltoacă, când i-a intrat apă în pantofi, și după ce o ridică, o scutura în aer și o punea împăturită peste jersu. Modul în care se descălța — purta niște teniși — era cel mai lipsit de grație: ingenunchea cu un picior, apoi cu celălalt, ca să-și desfășure șireturile, se ridica, se călca pe călcăie, făcea câțiva pași și, cu o neașteptată nepăsare, își lăsa tenișii, exact în locul și în dezordinea în care îi lepădase din picioare. Își cobora apoi privirea în jos, își scotea stietunul larg și negru și apăreau doi săni mici, cu sfârcuri lungi, rozalii: numărul lua astfel sfârșit.

Acoperită numai de chiloșii enormi și de șosetele de tenis, revenea pentru câteva clipe la starea inițială de neștiut, până se aplecă să-și culeagă

lucrurile de pe jos și părea să locuiască prin același unghi pe unde venise. Cel puțin asta-i ceea ce cred eu că mai țin minte, dar sigur este că versiunile despre plecarea ei ale diferiților soldați nu coincideau nicicum: unii ziceau că se îmbrăca înainte de a dispărea, alții că nu pleacă pe unde venea, ci că o lua înspre oraș, ba erau unii care nu puteau spune cum și încotro se îndreptă de obicei, de parcă în forul lor interior se cuibărise certitudinea tainică a unei subtile și inexplicabile dispariții.

De fapt, noi, soldații care făceam de gardă în acea gheretă, n-aveam obiceiul de a comenta vizitele Frumoasei Marlene. Eu îi auzisem pe câțiva dintre ei vorbind despre ea, numai pe șoptite și cu gesturi furioase, de conspiratori, însă, în orice caz, singurul cu care făceam schimb de confidențe în această privință era un băiat din Extremadura, slab și nervos, pe care-l chema Molina, și cu care legasem un început de prietenie. Inițial, Molina ceda cu ușurință ispitei unor glume facile și grosolanței și făcea aluzii la ciudata vizitatoare cu un dispreț pe care adolescenții îl rezervă anume doar nebunilor și prostituatelor. Totuși, cu timpul, referirile la ea au devenit tot mai sporadice, până când, în cele din urmă, Molina s-a închis într-un mutism de neclintit. Același lucru ni s-a întâmplat tuturor celor care făceam de gardă: se pare că în fiecare dintre noi se înșurubase, noapte de noapte, senzația de secret, a unui secret personal, care refuza să fie împărlășit, deși nici unul nu ignora, desigur, faptul că numărul pe care ea îl executase numai pentru el avea să fie reprodus pentru alți soldați a doua zi și în zilele următoare, nici că, bineînțeles, cei care erau în posesia aceleiași taine nu depășeau douăzeci de camarazi.

Printre noi se răspândise consemnul tacit de a proteja acele vizite printr-o deplină tăcere, de a-i menține clandestinitatea față de toți ceilalți, chiar dacă trebuia să încălcăm astfel unele prevederi ale regulamentelor militare: de fapt, nimeni n-a raportat vreodată superiorilor, nici n-a cerut parola regulamentară, nici n-a tras vreun foc de avertisment.

Episodul cu Frumoasa Marlene s-a convertit astfel într-o experiență singulară pentru fiecare dintre acești soldați, într-o neobișnuită poveste de dragoste care, vrând nevrând, avea să rămână incorporată în viețile noastre

Născut la Zaragoza, capitala Aragonului, în 1960, Martínez de Pison este considerat unul dintre cei mai strălucitori prozatori afirmați în anii '80, remarcat mai ales pentru fantezia narațiunilor sale. A publicat: *La ternura del dragon* (Duoșia dragonului — Premiul Casino de Mieres pe 1984), *Alguien que te observa en secreto* (Cineva care te urmărește pe ascuns, 1985), *Antofagasta* (1987). Editura del Valle din Zaragoza, orașul natal al scriitorului (care, după absolvirea Facultății de Litere din Barcelona s-a stabilit în capitala catalană), i-a publicat volumul *La ley de la gravedad* (Legea gravitației). Numeroase colaborări la revistele și cotidienele din întreaga Spanie (C.L.)

Picasso : Claude și Paloma

și care, mai târziu sau mai devreme, urma să fie răscumpărată de memoria unuia dintre noi. Eu m-am surprins deseori recreându-mi și de fiecare dată mi-am reprezentat-o într-un mod haotic, sub formă de imagini fugare și dispartate care strălucesc pentru o clipă și apoi se reintegrează repede într-o ordine distinctă de aceea a evenimentelor, într-o ordine necronologică, nici narativă, ci doar emoțională: din bezna forului meu interior iese la iveală conturul alb al șosetelor de tenis, iar în ele se află deja condensate toate celelalte, coapsele, sfârcurile, părul lins, rapida alunecare a fustei, grămajoara de lucruri împăturite, impusa imobilitate din gheretă, liniștea încordată care făceau audibile bătăile inimii, puterea cu care degetele mele se prindeau de pușcă și în cele din urmă ejacularea pe unul dintre pereții urât mirositori...

Îmi aduc aminte că m-am considerat tot timpul un amant pasiv, distant, fără chip, necunoscut de Frumoasa Marlene, că nici măcar nu simțisem nevoia să-mi dau un nume care să mă deosebească de celelalte santinele. Mai țin minte că am fost de fiecare dată conștient de frumusețea săracă a trupului ei, de vulgaritatea îmbrăcămintei ei și de lipsa completă de grație cu care se lepăda de ele, că n-am ignorat niciodată faptul că acea femeie se despuia cum ar fi putut s-o facă oricare alta, aflată singură într-o încăpere fără oglinzi, că se despuia — mai bine zis se dezbrăca — fără nici un pic de desfătare, fără a se bucura de vreunul dintre gesturile sale sau de formele ei. Iar cel mai surprinzător lucru era că acea goliciune, inițial străină și lipsită de senzualitate, se vedea capabilă să se convertească îndată în ceva propriu — mi-era indiferent dacă ea distingea sau nu trăsăturile mele, dacă mă deosebea sau nu de ceilalți — și cu adevărat frumos: încă de la început, Marlene a fost pentru mine Frumoasa Marlene. Frumoasa necunoscută care provoca

neliniște în timpul așteptării, fiori la apariție, neodihnă în teoretica mea pozitivă de repaus, o căldură insuportabilă în noaptea călduță.

Eu nu știam cum o fi nebunia pe dinăuntru, ce proces urmează până a junge să se instaleze în cineva, însă mă gândeam că nu trebuie să fie cu mult diferit de tot ceea ce se întâmplă: profită de momente de slăbiciune caută pe cineva anume, vulnerabil, căm e un soldat singur în gheretă, face cilitază asaltul reflecțiilor și al dorințelor — inamicului interior, singurul împotriva căruia pușca devine inutil — și lasă timpul să facă restul. De aceea nu m-a surprins vestea că Molina făcuse uz de armă ca să lupte — trăgând un glonț care a traversat niște chiloși negri și un pubis — împotriva acestui dușman și să culmineze cu singurul coit posibil.

Toți din cazarmă am auzit detunătura. După câteva secunde, Molina dezarmat și aparent liniștit, a sosit la corpul de gardă și s-a trântit pe saltea. Cineva a închis radioul și de-abia atunci l-am auzit spunând cu urglas de copil care prevestea o tânguie iminentă: „Am omorât-o”. I au găsit arma, caldă încă, în gheretă, lângă zid nu era nici un cadavru, nici îmbrăcăminte, nici dăre de sânge. Sergentul ne-a ordonat să facem niște și a zis doar atât: „Soldatul Molina i-a scăpat un cartuș pe țevă. Va fi sancționat pentru parăsirea postului de gardă”. În presa locală n-a apărut nici o știre despre cele întâmplate, în oraș nu s-a vorbit despre asta. Universitatea de vară n-a anunțat dispariția vreunei studente. Acest fapt nici măcar n-a ajuns la urechile de țigilor, iar a doua zi dimineața, când Molina aproape ca și revenise din cerza de nervi care-l sleise de puteri, singurul lucru pe care l-a menționat sergentul a fost: „În fiecare vară, aceeași poveste!”

Prezentare și traducere : Coman Lupu

Picasso : Bucuria de a trăi